

M'364.

Бо Вышкогородскому губернатору,
Генералу Обер-Прокурору
Святополческому бывшему, Статс-
секретарю Константину
Петровичу Победоносцеву
Министру Государю

Помимо письмов
от редактора, Енисея Мензели

24 февр.
1901.

Милюков.

Б86224

АЛТ.

3-78а

3-78 а

БИБЛІЯДАГЫ КУУЧЫНДАР

ҮРЕДҮ СОСТОРИ-БИЛЕ,

ЭСКИ ЗАВѢТТЕҢ ТАЛДАП ПИЧИГЕНИ.

Библейскія повѣстованія

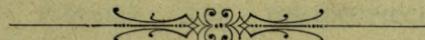
ВЕТХАГО ЗАВѢТА

СЪ НРАВОУЧЕНИЯМИ.

На Алтайскомъ языке.

I ФИЛИАЛ

Издание Православнаго Миссионерскаго Общества
(Томскаго Комитета).

ТОМСКЪ.
ТИПОГРАФІЯ ЕПАРХІАЛЬНОГО ВРАТСТВА
1901.

ЧАДНУРУУН ҮНДҮҮЛӨВН

Люна-фотоэс "Ленг"

ЛИЧИКРИН НАДСАТ ТӨҮҮСЭГ СОС

Печатать разрешается.
Томскъ, 8 января 1901. г.

Макарій, Епископъ Томскій.

ПАННО 1

Лицей гимназийскій въ
последний разъ въ 1901 году (въ съезде
гимназийныхъ учителей)

БИБЛИОТЕКА
САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
1901

Предисловіе.

Настоящіе разсказы составляютъ, большею частію, свободный переводъ изъ библіи. Этотъ трудъ принадлежитъ, главнымъ образомъ, старцу-місіонеру изъ природныхъ телевотовъ (алтайскихъ), протоіерею Михаилу Чевалкову. Отличительныя качества предлагаемаго перевода составляютъ по возможности точная передача смысла его подлинника, ясность и чистота языка. Иногда авторъ вставляетъ въ текстъ библіи поясненія и дополненія. У автора разсказовъ, послѣ изложенія каждого библейскаго события, слѣдуетъ нравственное назиданіе для читателей. Редакція, при изданіи этого труда, отчасти выпустила, отчасти сократила таковыя назидательныя статьи, какъ болѣе приличныя для церковной проповѣди, имѣя въ виду издать ихъ особо. Разсказы у автора написаны не въ послѣдовательномъ порядке. Въ систематической порядкѣ они приведены настоящей редакціей. Позволительно предполагать, что эта книжка будетъ пригодна не только для инородческихъ школъ Алтайской місії, какъ книжка для чтенія, но и для домашняго чтенія въ инородческихъ семьяхъ, а чрезъ грамоту проникнетъ и въ семьи некрещенныхъ алтайцевъ.

E. M.

БИБЛІЯДАГЫ КУУЧЫНДАР.

БИБЛЕЙСКІЯ ПОВѢСТВОВАНІЯ.

I. НЕЛЕ НЕМЕНИ ЈАЙАГАНЫ.

СОТВОРЕНИЕ МИРА.

Эң паштап Кудай тенгере-бile јерди јайаган. Је, јердинг көркүзү јок, эен полгон; түбү јоктынг ўстү ка-раны полгон; Кудайдын Тыны су ўстүне учугунуп тур-ган. Кудай айты: јарык ползын теди. Јарык полуп ту-ра-барды. Кудай јарыкты көрди, аны јакши деп јара-дып көрди. Кудай јарыкты каранғыдаң пöлүндирди. Кудай јарыкты түш теп адады, каранғыны түн теп адады. Кеч кирип, кечи полды, элерип эртени полды; пу полгоны пир күннүн туркуну полды. Кудай айты: су ичининг ортозында коин ползын, ол сууды суудаң пöлүндирип турзын теди; аніида полды. Кудай коинды јайады; коин алдындағы сууды коин ўстүндеги суудаң пöлүнзин теди; аніида полды. Кудай коинды тенгере теп адады. Кудай көрди, пу јакшы теп јаратты. Кеч кирди, кечи полды, элерип эртени полды, экинчи күн-нүн туркуну пу полды. Кудай айты: тенгере алдындағы суулар пир јерге јуулзын; јер кургак полуп көрүнзин, теди. Аніида полды; тенгере алдындағы суулар јуулар јерине јуулды, јер кургак полуп көрүнди. Кудай кур-

тагын жер төп адады, суулардың јуулганын талайлар төп адады. Кудай көрди, пу јакши теди. Кудай айты: жер жажылды өскүрзин, чачар ўрендү, поина јүзүн-деш угун уктаир өлөн өскүрзин, агажы әмелдү ји-лектү ползын, жерге түшкен ўрененин, угун уктадып, әмелдү, ји-лектү өзөр ползын теди; аніда полды. Жер жажылды өскүрди, чачар ўренду, угун уктаап јүзүн-деш өлөн полды; агажы-даа әмелду, ји-лектү полды; жер-ге түшкен ўрененин угун уктаап өсти. Пу јакши төп Кудай жарадып көрди. Кеч кирип, кечи полды, элерип эртени полды; ўчүнчи күннүн туркуну пу полды. Кудай айты: тенгеренинг койнында жерди жарыдар, жалып турагар жарыткыш ползын, түшти түнинен пöлүндирип турзын, јузүн түрлү темдектерине болзын; өйдин өин, күндер-бile жилдардың тоозын пилдиртерине ползын. Алар жерге жарып турзын деп, тенгере коиниң үстүнде жалып турагар жарыткыштар ползындар теди; аніда полды. Кудай әки жарыткыжын жаан ползын төп жаайган, әнг жаанын түш пашкаарына ползын төп, анаң күчүүн түндү пашкаарына ползын теди, жылдыстар-даа болзын теди. Аларды жерге жарып турзын төп, Кудай тенгере коиниң тургузын салды. Түшти түндү-дее пашкарип, жарыкты карантыдан пöлүп турзын теди. Кудай көрди, пу јакши теди. Кеч кирип, кечи полды, элерип эртени полды, төртүнчи күнү полды. Кудай айты: жилып, јорголоп жүрер тындуларды, тенгеренинг-коини-была жер үстүнеге учуп жүрзиндер төп күштарды су чигарзын теди; аніда полды. Кудайдың жайаган жаан палыктары, јорголоп жилып жүрер ар тынар тындулары, алардың ук угынча полгонын, судың чыгарган жымду ар күштары ук угунча полгонын пу јакши төп Кудай көрди. Кудай

аларды алкац, айты: ёзигер, көптөгөр, сүуга талайга толугар, күштар-даа жер ўстүнде көптөзин теди. Кеч кирди, кечи полды, элерип эртени полды; пежинчи күнү пу полды. Кудай айты: жер, угун уктадып, тынду түрү малдар, тынду пагайлар, угун уктадып жер андарың, жер чыгарзын теди; аніда полды. Жер андарын угун уктадып, малдарын угун уктадып, жердин тынду пагайларын угун уктадып, Кудай жайады. Пу жакшы теп Кудай көрди. Кудай айты: писке жүзүндеш, писке ошкош кижи жайайлыш; ол талай палыктарына, учар күштарына, малдарына, жердин пар поина, жерге јорголоп, жылып жүрер пагайларына піи полуц, шілдеп турзын теди. Кижини Кудай поина жүзүндеш әдип жаяган. Аны Кудайга ошкош ползын теп жаяган, эр кижини, ўй кижини жайаган.

Каан Кудай кижини неле жайагандарынаң илгери жакшы, күндүлү, әрмектеир сөстү, ойгор ойлу әдип жайаган; аны Поина жүзүндеш пакатылу, ак санаалу, піянзак, сүүмдү әдип жайаган. Поина ошкош әлбөс мөңкү, уурыбас, јобобос, соок пилбес, ўзү пилбес, ачуурканбас, улу тынбас, не-ден-дее мудабас, кежиктү, жаантайн кубатылу сүгүнүп, жайучы Кудайн алкац жакшылыкта жүрер әдип жайаган.

Кудай аа пойнаң тынар тынды жүзүнс ўрүп перген. Айдарда кижи тынар тынду полды, анын адын Адам теп адады. Аниш Кудай кижини жайайгеле, күн чыгыжында, жүзүн түрлү жиilektү ѡскүрген тарымал агаштарының ортозына жүрзин теп салып койгон. Анидагеле, Кудай Адамга айткан: муны тарып көрүп жүр, пу кубатылу жараң жерди энчиленип, кооттонып жиргап жат; пу тарымал ончо агаңтардың жиilegen жип жүр, пу

тарымал агаштардың ортозында јаманды јакшины пилер агаштың јилегин јибе; кажы күн анаң јизен, анаң болум өлөрзин теген.

Каан Кудай айты: кижи јаңызак полуп јўрерге јакшы әмес, аның поина түңдеш, эш јайап перели теди.

Каан Кудай јerdeң пүдүрген ончо јаландагы андарын, учар күштарын-ончозын кижининг алдына јууп перди; кижи аларды не теп адайрын көрөргө; кижи јүзүн сүрлү тынар тындуларды не теп адаза, аніда ады пөлзын теди. Айдарда кижи ончо малдарга, учар күштарга јалангның андарына ат ада перди. Іе, кижининг поина јүзүндеш эш полор алардан табылбады.

Каан Кудай кижее каның уйуку түжүрүп, теренг уйуктадала, аның пир кабыргазын суурып алып, ордына эт өскүрүп пүдүрүп салды.

Каан Кудай кижиден сууруп алган кабыргазынан ўй кижи јайап, ол кижее акелип перген. Айдарда кижи айткан: мна пу менинг сөөктөрүмнинг сөби, эдимнинг әди теген. Ол аның алган кижизи теп айдылар; аны тезе эринен алган; муның учун кижи ада энезин таштап, алган кижиzinе пиригер; экү јаңыс эт полор. Эр кижининг ады Адам полгон, ўй кижининг ады Ева теп полгон. Алар экилези јилаңаш полгондор; алар экү уйалышпас полгондор. Аларды Кудай алкады; аларга Кудай айты: өзигер, көптөгөр, јерге толугар, аны јерленигер, талай палықтарына, андарына, учар күштарына, ар малдарына, јердин ар тынар тындуларына, јорғолоп јилип јўрерлерине піи полуп, шайлантуругар теди.

Кудай айты: мна, Мен слерге чачар ўрендү, јер ўстундеги пар өлөнгөрди, чачар ўрендү, эмелду, јилемктү

агаштарды пердим; алар слерге курсак полор. А јердинг ончо аңдарына, ончо малдарына, ончо учар күштәрүнә, јерге јорголоп, јилып јўрер түрү тынду ар пагайларына, ёлёнгниң јажылын аларга јем ползын теп пердим, теди. Анида полды. Неле јайаганын Кудай көрди: мна, сүрекей јакши теди. Кеч кирди, кечи полды; элериип эртени полды, алтынчи күнү пу полды.

Тенгере-бile јерди аларда не ဇарының ончозын аниип пүдүрди.

Алты күннүң туркунына Кудай неле јайаин тегенин јайап пүдүргеле, јетинчи күнүнде амыраган, муның учун Кудай јетинчи күнүнде амырадынар ползын теп алкайгеле, агару эткен. Ол тезе Пойи ол күнүнде амыраган полгон.

Карындаштар! Каан Кудай алты күннүң туркунына бистинг учун тенгере-бile јерди, аларда не парын јаяган теп Каан Кудайды алқап, мактап јўрелдер, анчадала јетинчи амыр, ару күн церквее парып, Кудайды алқап јўрелдер.

II. ТӨС АДАБЫС АДАМ-БЫЛА ЕВАНЫҢ КИЛИНЧЕККЕ ТҮШКЕНИ.

ГРЪХОПАДЕНИЕ ПРАРОДИТЕЛЕЙ.

Адам была Ева күн чыгыжындагы рай теп коотту, жиргалду соокко тонгбос, ўзўге; қўйбес, аштаң аштабас, неденгдее мудабас, тарымал јилемкту, агашту, кубатылу рай јеринде сүгүнүп, јаңысла јайучи Каан Кудайды мактап, алқап јўргендер. Неле јайап пергенин кёрүп, Кудайды алқап јўргендер. Айдарда кижининг андий јакшилыкта јўргенин кёрмөс кёрүп, кўйүнүп тура берген.

Айдарда Кудайдың жаңаган, жер ўстүндеги аңдарынан артык сүмелу, көркүлү жилан полгон; паа кижес күйүнүп жүрген көрмөс, көрүнбей, ол жилаңа коштонып, тарымал агаштардың ортозында жүрген Еваа келеле, айткан: тарымал агаштардың қажызынандаа јиелегин жибегер теп, Кудайдың айтканы чын-ба? теген. Айдарда Ева жилаңа айткан: пис қажыдаа агаштың јиелегин јирик, шурайдың ортозында турган јакшины жаманды пилер агаштың јиелегин жибегер, аларга тійбегер; қажы күн жизегер, анаң өлөригер теген, теди.

Айдарда көрмөс коштонгон жилаң Еваа айты: јок өлбөссигер. Кудай пилиш туру: слер алардың јиелгинен қажы күн жизегер, слердин көстөригер ачылар; слер јакшины, жаманды пилерге Кудайдій полорзыгар, тели. Айдарда Ева агашты көрди, көзүне јакши көрүнди; мунан жизем, көзүм ачылар, јакшины жаманды пилер турум теп санаала, јиелегин јиди, алган кижиzinе колубыла перди, Адам аніш-ок јиди.

Айдарда алардың көстөри ачылып, пойлорының жыланаш полгоны көрүнди.

Адамбыла Ева үйадын пилинип, смоква теген агаштың јалбырагынан эпте, үйадын курчанып алдылар.

Адамбыла Ева Каан Кудайдың райда унчукан ўнүн угала, Каан Кудайдың јүзүн көрөргө үйалып, рай агажының аразына кирип, жажынгандар.

Айдарда Каан Кудай Адамды кычырып айткан: Адам, сен кайда? теген. Ол айты: мен Сениң райда унчукан ўнүнди угала, коруктый; мен тезе жилаңашмин, аның учун жажындым теди. Каан Кудай айтты: сени жилаңаш теп кем айты? Мениң жибе теген агаштан сен жиген полорзынба? теди. Адам айтты: Сениң маа перген алган кијим ол агаштан перген, мен јидим, теди.

Айдарда Каан Кудай ол ўй кижее айткан: сен не мындый қылындын? теген. Ўй кижи айткан: жилан мени жилбидип, жидирген теди. Айдарда Каан Кудай жиланга айткан: сен мындый қылынганиң учун ончо малдардын алдында, ончо жаландагы андардын алдында каргалган пол; сен ичин-бile жилып,ölör күнүнг jеткинче, jердинг тоозынын жип jўр. Сениң биле ўй кижининг ортогордо ўзери ѡштў эдерим. Сениң ўренинг биле ўй кижининг ўрени сени ѡштöп, пажынг оодор, сен анын таманына чагарзынг, теген.

Ўй кижее айткан: поингда парлу тужунгда јоболынгды көптöп көптöдөrim; баланы шыралап туарзынг. Эрине укур полгын; ол саа пашыркап jўrer пажынг ползын, теди. Адамга айткан: сен алган кижининг созин угуп, менинг јибе теген агаштаң jигенинг учун jер каргалган ползын. Ölör күнүнг jеткинче, поингнынг јажынга шыралап, анат азрантын; jер саа тегенектер öскүрўп чыгарар; жаланынг блöги биле азранарзын, теди. Jерден алылган поинг, jерге ойто табышкынча, jўзўнгнинг тери биле аш жип jўрерзинг; сен тезе тобрак: тобрагынга ой-толорзынг, теди.

Адам алган кижизин Ева теп адады. Ол тезе jер ўстүндеги ончо кижилердинг энези полды.

Каан Кудай Адам была Еваа тере кiим әдип кiйдирип перди.

Каан Кудай Адамды коотту, jыргалдурайдагы тарымал jиilektў агаштаң чыгара сыйбырып, паа анын әдин алган jерине jўрўп, jерди күзелеп, аш öскүрўп, азранзын теп, салып койды.

Адам была Ева анда jўзўнүн тери биле, колынынг күчү биле иштенип, шыралап, азранып jўрди.

III. ТӨС АДАБИС АДАМНЫНГ КОМЫДАГАНЫ. ПЛАЧЪ АДАМА ПРАОТЦА.

Жибе тегенди јидим теди,
Жылан мекезине кирдим теди.
Жылдыска түнгей полгон поимды,
Жылангаш полуп, уйалдым теди.
Жыланга көрмөс коштонып,
Жыргалдаң мени аирды.
Олбос мёнкү поимды
Оштү көрмөс очутты.
Кудайга сүүмдү поимды
Култур көрмөс раатты.
Райда жүрген боимды,
Раадып, көрмөс ійлатты.
Амырда жүрген поимды
Аскырып, көрмөс пулгады.
Коотто жүрген поимды,
Комыдадып, көрмөс ійлатты.
Күнерик жарқынду поимды,
Күйүнүп, көрмос очутти;
Кубатылу жүрген поимды
Кулданарга көрмөс пулгады.
Адам арынып ійлаң жүрди,
Аргазы јокко түштим теди.
Көркүлү райданг айрылдым теди.
Көзи жаптанып, ійлаң жүрди.
Жүрген јерим шыралу теди,
Жүзүмнинг тери төгүлди теди.
Эркелү райданг айрылдым теди,
Эрик јокко түштим теди.
Эдем алган јерге келдим,
Энчигип жүрерим кайда? теди.

IV. ЖЕРГЕ ЧАИК ЧЫКАНЫ.

ПОТОПЪ НА ЗЕМЛЪ.

(Быт. ил. 6—9).

Озогыда жер ўстүнде кижилер көптөп, жер саин јўртагандар; аларды ўредер Кудай санаалу кижилер јок полуп, Кудай јолынаң ончозы аскандар. Каан Кудай айткан: Агару Тынымды ўргүлди чака пу кижилер тообой турар бидир? Жайаган кижилерди, малдарды, учар күштарды, жерге јўрер неле тындулардың ончозын јок эдип, кырып саладым, Мен тезе аларды јайабазам кайдат теп, айдынган. Айдарда жер ўстүнде жаңысلا Нои теп кижи ўч келди-бile поиның эмегени-бile, Кудайды унутпай, күндүлеп, мөргүп, Анаң коркуп јўргендер; анисп журген Нои, Каан Кудайга јакши көрүнүп, сүўмdu болгон. Каай Кудай Ноийго көрүнүп, айткан: ар тынар тындуудын јок полор öи јетти: алардың јаманы жерге толо берди, Мен аларды јерден јок эдип, кырып öлтиредим. Сен гофер теп агаштаң поюна жаан кереп эдип ал, аны ичи тыжы-была санғыстап сал; узадызы ўч ўе кол карызы болзын, тууразы пежон кол карызы ползын, піиги одус кары ползын: тобозун жуунадып, пир кол карызы ачык ползын; эжигин тууразынаң эдип ал, ичин ўч кат пöлүк эт. Жерге чаик чыгарадым, јердеги ар тындуларды јок эдедим, јerde канча пар тындулардан жаңызы-даа артпас. Мен сенинг-бile пуучажып, саа салым салып переин: сен эмегенинг-бile, уулдарынг-была, келиндеринг-бile керепке киреринг, анисп-ок малдан, уктап, пир түнгейден, эркектү тижилү кидирип ал, ар тынар тындуудан, пир түнгейденг кидирип ал, ар учар күш-

тарданғ пир түнгейденг кидирип ал: алар сенинг-бile
кою түрү қалзындар. Сен неле јіттен ашты, јууп, пе-
леттеп ал; аніип алганынг поинга, аларга-даа азық полор
теди. Каан Кудай канійда айткан, Ной анійда пелеттеп
алды. Нойго Каан Кудай айтты: ончо пар кижилеринг-
бile керепке кир; Мен тезе кижи уктуданғ јанысла
сени Менинг алдымда ағы чыны-была јүргенингди көр-
дим; сен неле укту малдың аруунаң јетти түнгейденг эр-
кектү тижишү ал; ару эмес малдаң эки түнгейденг ал;
аніиб оқ учар қуштардың аруунаң јети түнгейденг ал;
ару эмес қуштарданғ эки түнгейденг ал; анійтканынг-была
ончо јерге јўрер тындулардың угын алыш қаларзын
теди. Јети күннүнг қінинде түнү түжи-бile төртон қонок
јерге јамғыр јаадырарым, неле јайаганымды јердинг јўзүнеңг
жок эдерим теди. Каан Кудайдың неле айтканы-была
Ной ончозын этти. Јерге чаик келген тушта Ной алты
јүс јашту полгон. Кудайдың айтканынча Ной ончозын јууп
алала, керепке киргенде, јети күннүнг пажында тенгерен-
нинг көзнеги ачылды, ончо сулардың паштарынанг су-
лар оругуп чыктылар. Јерди су пүркеп, түбү жок полды.
Ной керепке кирген тужунда Каан Кудай керентинг
әжигин пöктöп iйген. Су тöртöн күннүнг туркунына кö-
дүрүлип, јер ўстундеги пік тууларданг он-беш кол
кары піккеп чыккан; айдарда јер ўстүнде јаныс-таа
тынду түрү неме қалбаган, ончозы өлүп қалган, шарзы-
ган јер јунулуп јанырган. Су јүс пежон қоноко јетре
јаандап турган. Анча полгон кінинде Каан Кудай Нойды
әзеп алыш, јерге салқын түжүрген; айдарда тенгеренинг
көзнеги пöктöлүп, су паштары тунуга бергендер. Јүс
пежон күенүнг пажында су ойто јаныш тарта-берген.
Јетинчи айдың он јетинчи күннүнде кереп Аарат теп

тудынг бажында токтой тура-берген. Су, ол боинча тартылып, онынчи айга жетре тартылган, онынчы айдынг пир јангызыполгондо, тудынг паштары көрүнүн келген. Су когуп, жер көрүнди-не теп, төрт конок эрткен кіинде Ной, керептиң көзнегин ачып, пир кускунды чыгарып ійген. Чыгарган кускуны, жер кургагынча, учуп парып, ойто келип, паза учуп парып жүрген. Анын кіининде пир күүле чыгарып ійген; ол күүлези учуп жүрүп, кургак жер таптай, ойто келген. Аны Ной керепке ойто кидирип алган. Жети конок эрткен кіинде Ной паза пир күүле чыгарып ійген; ол май агаштын јалбырагын тиштенип кечкіде келген.

Айдарда жердинг суу јабызап тарткан туро теп, Ной пилип алды. Ной керептиң ўстүн ачып, жердинг ўстү кургап калганын көрди. Айдарда Каан Кудай Нойго айты: эмді канча парыгар керептенг чыгыгар; неле тындулар жер-саин тараап, бессин, көптөзин теди. Ной керептенг чыгагеле, Кудайды алкап мөргүди. Каан Кудай Нойдынг уулдарын алкап, айткан: көптөгөр, жерге толугар, жерди энчиленип, пилип јадыгар. Кем кижиининг канын төксө, анынг каны кижи колунаң төгүлөр: кижини Кудай Боина јүзүндеш, Боина ошкош эдип жайаган. Каан Кудай Нойды уулдары-была алкаган кіинде, Ной жерди тарып, јилемектү агаштар ёскүрген, јимиш агаштынг јилемегин сыйып, анын суун ичеле, Ной ээрип, керегезинде уюктап, јылангаш жаткан. Айдарда Хам теп кичү уулы, адазынг јылангажын көрүп, каткырынып, көргөнин карындаштарына айткан. Карындаштар адазынынг јылангаш жатканын угала, тон жайа тудут, тескерлөп келеле, адазын жаап салдылар. Ной уйкуданг турала, Кудайдын пилдирткени биле Хамнынг электеп каткырганын пилип, аны карғап

айткан: Хамның уулы Ханааның тараган ўрендери ка-
рындаштарының күлдарына күл болзындар теген. Сим-
нинг Кудай алкалу; Ханаан дезе аа күл бolor. Йафет-
тың калдыгын Кудай көптöдип, јерге таратсын; алар
Симның керегелеринде јуртазын; Ханаан дезе аа күл
полуп јўрер. Ной Симбыла Йафетты аниип алкады. Ной
чаиктың кінде ўч јўс пежон јыл јўрген. Џажына јўр-
гени тогус јўс пежон јаш јажап олгон.

V. АВРААМГА КУДАЙ ЎЧ КИЖИ БОЛУП КÖ- РÖНГЕНИ.

Явленie Бога Аврааму въ видѣ трехъ странниковъ.

Авраам Маври теп јердеги айлынып, эжигинде се-
рўнденип отурада, ёрё көрүп іїзе, удур јанында ўч кижи
турат; Авраам аларды көрөлө, уткуй јўгурюп парып, јер-
ге јыгыла тўжўп, пажырып, айткан: Мен слердин козў-
герге јакшы көрүнүп турган болзом, мен кулугардан
јастыгып парбагар: мен су акелип, пудугарды јунаин; слер
пу агаштың көлёткезине отуруп, серўунденип, тыштанып
алыгар, мен тезе парып аш акелип переин. Алар ай-
тылар: канип айдып турунг, анида эткин тедилер. Ав-
раам пачымдал, керегезине киреле, Сарра эмегенине ўч
сузум јакшы кулурдаң јурап калаш эт теп айдала, ма-
лының ўрўзней талдала, јаш позу алыш, улан уулга пере-
ле, ылтам пелетте теген. Авраам паа јазаган ажын,
аа узери, саррю, сүт алыш айлчыларын сыйлады, айл-
чылары аш јирде, Авраам бои агаштың тўзунде турды.
Алар анаң, сенинг эмегенинг Сарра кайда теп, сурады-
лар. Ол мында кереге айлында отуру теди. Айдарда

алардың пүрүүзи айтты: Мен эзенде пу киреде саа келерим, сенинг эмегенинг Сарра уулду полор теди. Ол тужунда Сарра айлынынг ичинде эжик кіининде туруп, угуп турган болгон. Авраам-была Сарра карызы јеткен полуп, пала табаттан öи эрткен учун Сарра, ичинде каткырынып, күлүнгөн. Айдарда Каан Кудай Авраама айткан: Сарра неден, мен карыганда чындал пала туатан пиририм теп, ичинде каткырынат? Кудайдың чыдабазы бар пиде? эзенде болорым теп айткан öимде Сарра уулду болор. Айдарда Сарра, корукан учун, мен каткырбадым теген. Ол кижилир анан туруп Содом-была Гоморра теп гороттор jaар паргандар. Айдарда Авраам, аларды узадып, кожо парган. Каан Кудай айткан: нени эдерге турганымды кулум Авраамнаң жажырар пиририм? Авраамнаң чындалп улу күч калык öзүп тараир, јердеги калыктың ончозы, аның кежигинде алкалар, Мен аны аның учун талдалп алганым, ол боиның уулдарына, кижилирине Каан Кудайдың јолы-была јүрерге, чынды, јаргыны ағы-была эдерге, аларга салым салыш перzin теп Каан Кудай Авраамга не теп айтканынча, анида эдер. Каан Кудай Авраамга айтты: Содом-была Гоморраның сыгыды улу, алардың килинчектери сүрекей уур. Алардың андій кылышынып турганы чындалп андій-ба, мaa öрө једип турган комыдалы-дій, түжүп, көрөн, андій-ба јок по, пилеин теди. Паа кижилир анан ойто пурулуп, Содом городко паадылар. Авраам Каан Кудайдың алдында турган бопинча турды. Авраам айтты: Сен актуды јамандар-была кожо öлтүрерзин-ок па, јамандарга кандій болзо, аларга андій-ок полор ба? теди. Айса, ол городто пежон кижи акту пар болзо, алардың учун, чеберлебей, ол јердинг ончолорын öлтүрерзин-ок по? теди; јамандарга

кандай полорын, актуларга андій ползын теп, јамандарбыла кожно актуларды өлтүрерге, Сени аниип қылынбастеп турум; Сен, ончо жердегилердин јаргычизы, андій тыртык қылынарынг јок болбой теп турум теди. Каан Кудай айтты: ол Содом-была Гоморра городтоң пежон кижи акту тапсам, Мен алардың учун городтың бар боин ол јериның ончозын чеберлеирым теди. Авраам кару-чап, айтты: мен, тобрак, күл боим, Пашкаруучыма эрмектирге тиидиндим: пежонго пеш акту кижи жетпес ползо, городтың пар боиндагызын јок эде қырып-ок саларзын-ба? теди. Ол айтты: Анда тортон пеш табылза, јок эдип қырбассым теди. Авраам, сөс узадып, аның-была эрмектежип, айтты: айса, анда актудаң тортон табылгадій болзо, кандай? теди. Ол айтты: тортонның учун андай этпесим теди. Авраам айтты: Мен нени эрмектезем, маа чугулдаба, Пашкаруучым: актулардан одус кижи анда табылза, кандай? теди. Ол айтты: анда одус акту кижи табылза, этпесим теди. Авраам айтты, Пашкаручаа эрмектеирге тиидиндим: айса, анда јирме кижи акту табылза, кандай? теди. Ол айтты: јирме актудың учун јок эдип қырбасым теди. Авраам айтты: эмди мен паза пир каттап нени айсам, Пашкаруучы, маа чугулдаба: айса, анда он акту кижи табылза кандай? теди. Ол айтты онның учун јок эдип қырбасым теди. Каан Кудай Авраам-была эрмектешкен кинде јуре берди. Авраам бойынг айлына јанды.

VI. СОДОМ ГОМОРРА—ЭКИ ГОРОДКО СҮРЕЕНДҮ ТҮБЕК ТҮШКЕНИ.

Наказаніе городовъ Содома и Гоморры.

Авраамның ачи карындажы Лот Содом городто јуртап турған болгон. Пир күн ол Содом городтың эжи-

гинде оттурганда, паа Авраам-была эрмектешкен ўч Ангелдың экүүзи Содом городко кирерге келгендер. Лот, аларды көрөлө, тұра-калып, аларга удра парған; аларга жеделе, јерігә јигыла түжүп, пажырып, айткан: Каандарым! мен кулугардың айлына түжүп, коныгар, пудыгарды-даа жунуп алыгар теди. Алар айттылар: јок, пис мында тышқары конодық тедилер. Айдарда Лот аларды кичееп, коныгар теп сурады. Алар Лоттың айлына конорго түштилер. Ол аларга кулур журап, аш әдип, сійлады. Алар јидилер. Аилчылардың уюктаир өи жеткелекте, Содом городының кижилери јааны жажы-была ончозы келип, Лоттың айлын чунғап туруп, аны айлынаң қычырып алала, айттылар: саа қандай аилчылар түшти? аларды писке чыгарып пер, пис алар-была пилижедибис тедилер. Лот әжигин пектеп салала, аларга айтты: карындаштарым! слер менинг айлыма шибебеленип жатқап аилчыларыма кара қылынбагар; аның ордина менинг кижее парбаган әки қызым пар, слерге аларды чыгарып переин, слер қылыш наин тезегер, анійда әдигер. Алар аны пери пас теп айдала, айттылар; сен, киргин бойн, писти ўредерге турунг-ба? Эмди пис аларга қылышнарынаң артық саа јаман қылышнарық теп, айдала, Лотты сүрекей табарып, әжигин оодорго келдилер. Айдарда аилчылары, әжик ачып, Лотты айлына акирип, әжигин пöктöп салғандар. Әжикти оодорго турған шокчыларды Ангелдар көстөрин пöктöп ійген, алар әжик таап-албай, сүрекей шыраладылар. Аилчи Ангелдар Лотко айттылар: пу городко сенинг қыстарың, күйүң, уулдарың, эмегенинг, неле тууган тёрбө-гөндөрингниң ончозын алыш, мынаң чык. Пис пу јерди, кижилери-бile ончозын јок әдерик. Пу јуртка комыдан турған албатының комыдалы Каан Кудайга улу. Каан

Кудай писти ійген: аларды јок эдин, ёчдиң салыгар теген, тедилер. Лот чыгып, күюлериңе айткан: мынаң чыгыгар, ну городты Кудай јок эдерге туру. Күюлери пүтпей, ол кокурлап турган полор төп саңагандар. Таң кезерин келерде, Ангелдар, Лотты пачымдадып, айткандар: колунғаңды әки кыс палаңды, эменинди алғанча, ну городтон кашыгай чык: ну городтың шіјар жаман килинчектерининг шылтагында сааölümjetpezin. Же, Лот пачимдабай турарда, Ангелдар Лотты эмегени биле әки кызын, колдорунаң жединип, городтың тыжына алыш чыктылар. Городтоң чыгарған кінде Ангелдың пирүүзи айткан: тыныңды аргала: кайа пагып жандра көрбө; мының жуугунда токтоң турбай, пар поингды корунуп, тууга чыгып корулан теди. Лот айтты: мна мен сениң кулун мен, сениң көзүнгө жакшы көрүндим; сен мениң тынымды аргалан, маа улу піян эттин; же мени түбек ўзери алыш,ölбөин, деп, аргаланарага туга чыгарга чыдабассым. Мен жуугунда турган ол городко жүтүрүп парадым, ол тезе күчү город эде; мениң тыным сениң кежигінде эзен калар теди. Аа Ангел айтты: Саа жараирынча мен ол городты јок этпессим: пачымдаң пар, сен аа жетпеинче, мен эдеин теген ижимди этпессим. Мының бойнча ол город Сигор төп адалган. Күн чыгарыбыла Лот Сигор төп городко жедиң кирди. Каан Кудай тенгередең күкүрлү отты жамғырчылап Со-домбыла Гоморра городко жаадырды. Городторды айландра тургандарыбыла, не пүткени-бile ончо кижилери-бile не барыбыла ончозын јок этти. Лоттың эмегени кінинең келип жадала, кайа пагып көргөн бойнча, тус таш полуп турагалған.

Крестулер! Мунанг көрө санаалдар: Кудайды тообос, килинчектен корукпас кижес кандай полотрын пилинип јүрелдер. Содом-была Гоморра городто Кудайдың салымы-была јүрген он кижи табылган ползо, алардың учун эки городтың калыгын Кудай чеберлеир эде; је андай ак санаалу кижилер ол городторде табылбаган учун, од эки городты канча бары-была јок эткени пу. Эмдиги чакта ак јаңду кижилер көп полуپ, кара сагыштулар, кара јаңдулар алардың кежигинде амыр эзен турганы пу эмеспе? Алтын крестү Кудай ѡргөөзи јок ползо, алтын кіимду Кудай салған архіерейлер,abyстар јок ползо, јер ўстүнде јаңыстаа Кудай санаалу кижи јок полор эде; айдарда пу јерди Кудай јок эдип, күйдирин салар эде. Кудай санаалу кижи јок ползо, Кудай ончо албатыны јок эдер эде. Каніип Ной тужундагы Кудай санабас јаман сагышту албатыны Кудай суга түжүрүп, кыялдаткан эде; Лот тужундагы Содом-была Гоморрадагы піярлалтан албатаа күкүрлү от түжүрүп кыялдаткан; аниип қалганчи чакта Кудай јаман санаалу кижилерди мёнкү ўчпес отко түжүрүп кыялдаир.

VII. ИЗРАИЛДАРДЫҢ ЕГИПЕТТЕН КӨЧҮП ЧЫККАНЫ.

Исходъ Израильянъ изъ Египта.

Озогыда јерге Кудай чаик чыгарып, кара јаңдуларды јок эдип кырган тушта, Кудай санаалу јаңыс Нойды ўч уулы-была, келиндери-бile, алардың палдарын тү-

рүге алып калган болгон. Ол Күдай санаалу Нойдың уғынанг Кудайга јарамык Авраам-деп кижи полгон; аның уулы Исаак теп полгон; Исаак эки уулду полгон; озо чыкканы Исав, ээчип чыкканы Іаков полгон. Таковтың он эки уул полгон. Іаков ончо уулдарынан Йосиф-теп уулын артык сүүп жүрген. Іаков ол уулына айчыкту кіим көктөдип перген. Айдарда Йосифтың карындаштары аа сүрекей күүнүжип, аны јаман көрүп жүргендер. Аңйда жүре, пирзинде Йосиф мал кабырып жүрген карындаштарына парган. Айдарда очёжип жүрген карындаштары Йосифты Измаил қоюмдарға жириме мөнүнгө садып ійгендер. Аналар ары аны Египет јериндеги пійге садып ійгендер. Йосиф анда-даа Кудайды унұтпай, Аның салымы была жүрген. Аның кінде, саадабай, ончо јerde јаан ачана полгон; ол ачана тужунда Йосиф поиның карындаштарын, адазын Египет јерине көчүрип алган. Айдарда алар ончозы жетон пеш кижи полгон, Алардың калдыгынанг кижилер сүрекей көптөп өскөндөр; аларды Израил кижи теп айдаттан болгон. Алар чын Кудайга жаңдап, Аның салымы-была жүргендөр. Ол поинча алар Египеттинг јеринде эки жүс он беш жыл журтагандар. Айдарда кара жаңду каан Фараон шілери биле сүмележиц, айткандар: пу киргин Израил калыгы сүрекей көптөп өзүп туру: алар пистинг әлденг акалап көптөгөн кінде писти, жуулац алыш, кулданар туру. Аларды мунаң көп өскүрбес керек; жаңы чыккан палда-рын суга тушташ турар керек, ада әнелерин уур ишке салар керек-теп салым салғандар. Айдарда Израил калыгы андый ачулу полуп турған тушта, улу біянду Кудай аларга карузып, кара жаңду Египет әлинең айрып аларга піянзады. Айдарда Фараон қааның поинда

јүрген Кудай санаалу, Израил укту Моисей-теп кижи
качып парып, Мадіам јеринде айлду полуп јуртады.
Ол Моисей қаинының койлорын күдүп јүрген. Пирзин-
де Моисей койлорын Хорив теп тууда күдүп јүрген. Ол
койлорын күдүп јүреле, көрзө, пир чук турган пölöк-
агаш күин турған; ол пölöк күип-тее турза, пöдүн поинча
турды. Моисей аа кайқап, пу қандый кайқылу пölöк,
оттың ортозында туруп, күйбей турганы деп айданала,
аа јуектаң пазып парған. Айдарда, ол пölöктөң ўн
угулуп, айткан: „Моисей! Моисей!“ теген. Моисей сү-
рекей сүрееттип, айткан: э Каан Кудай! мен мна турум
теген. Айдарда Кудай айткан: пери јуук келбе, сенинг
ол турған јеринг агару јер: öдүгингди сууруп-сал. Мен
аданның Кудай мин, Авраамның Кудай мин, Исаактың
Кудай-мин, Іаковтың Кудай-мин, теген. Айдарда Мои-
сей сүрееттип, Кудайга чике көрөлбөй, јүзүн јаба тү-
дунуп турған. (Öдүгүнді сууруп сал тегени, килинче-
гингнен арулан теп айткан сөс). Каан Кудай Моисейге
айткан: Египетте турған Израил әлимнің шыралап,
онтоң турганын көрүп турум, алардың сығыды, Мaa
једиң, угулуп турған. Мен аларды кара јаңду Египет
әлиниң колунан айрып аларга парып јадым; аларды
јакшы кең јерге паштаң парадым; анда сүт-пиле, мöt
агып турған Хананей теген, Хеттей теген, Аморей теген,
Ферезей теген, Гергесей теген, Евеей теген, Јеву-
сей теген јерлерге јуртададым; муның учун сени Еги-
петтин кааны Фараонго ійип турум: сен парып Израил
әлимди Египет јеринен алыш чыккын, теди. Айдарда
Моисей Кудайга каручап айтты: мен неге турар кижи,
каанның колынаң Израил калыкты айрып алыш чыгат-
тан! теди. Айдарда Моисейге Кудай айтты: мна, сени

ійген пилди пу; Мен сенинг-бile кoжo полорым, Еги-
петтөн Израиль элимди аирып чыгала, pu тудынг поинда,
Кудайга шүтүп, мөргү эдеригер теди. Айдарда Моисей,
Кудайга каручап, айтты: мна, мен парып Израил ка-
лыка айдарым: адаларыгардың Кудай мени слерге ійген
учун келдим теп айтсам, алар айдарлар: Кудайды кем
тезе, мен не деп айдарым? теди. Айдарда Кудай Мои-
сейге айтты: Мен „Пар полуп турган-мин“; Израиль уул-
дарына айткын; „Пар Бои (Іегова)“ мени слерге ійген
теп, айткын. Парып, Израиль уулдарының карыларын,
јаандарын јууп алып, айт: адаларыгардың Кудай маа
көрүнді: Авраамның Кудай, Исаактың Кудай, Іаковтың
Кудай айтты: Мен слерге Египетте не полуп турганын
көрүп турум теп, айтты деп, айткын; айдарда сенинг сө-
зингди угарлар. Ол тужунда сен Израилдардың карыла-
рыбыла јаандарыбыла Египет кааны Фараонго парып
айдарыгар: Еврейлердин Кудай писти кычырып туру.
Мунанг ўч күндүк полор ээн јерге парып, Кудайбиска
шүтүп, мөргү эдөдис: писти пожоткын деп, айдыгар.
Је, Мен пилип турум: Египеттинг кааны Фараонды кол-
дың күчи-бile күштебейчи, слерди пожотпос теп турум,
tedи. Меп, колум сунуп, алардың ортозында кайкалдар
эдин, аларды кырарым, айдарда слерди пожодор теди.
Моисей, Кудайга каручап, айтты: алар айдар: саа Кудай
көрүнбegen, тезелер, мен не теп айдарым? теди.
Кудай айтты: колунда тудунуп турганын не? теди.
Моисей таяк теди. Кудай айтты, анынды јерге ташта
tedи. Моисей таягын јерге таштады, анызы јылан по-
луп јылды. Айдарда Моисей коркуп, кедери јүгүрди,
Кудай айтты, аны куйругынан тут! теди. Моисей јыланды
куйругунан тударыбыла, анызы таяк полуп тура барды.

Кудай айтты: саа пү аның учун, адаларынғынг Кудай, Авраамның Кудай, Исаактың Кудай, Іаковтың Кудай көрүнгени чын деп пүтсіндер теди. Моисей айтты: э Каан Кудайм! мененг пашка кемди іеин тезен, аны ійгин, теди. Айдарда, Каан Кудай чугулдаپ, айтты: сенинг Аарон деп карындажың шар әмес-це? Ол сен полуп айдарга пилер теди. Мна, ол саа уткүй чыгып туштаир; сени көрөле, жүргегинде сүрекей сүгүннер; сен аа Менинг сөстөримди айдып туарзың; Мен слердин уузыгарда полуп, не айдарын, не әдерин ўредерим. Паа јылан полуп кубулаттан таягынды колынға тудунуп ал, аныңбыла кайкал әдип туарзың теди. Каан Кудай Моисейге паза айтты: Мадіам јеринге мнаң ойто парала, анаң Египет јерине пар, сенинг тыныңды некеп жүргендер блўп калғандар теди. Айдарда Моисей, ойто парың, әмегенин, эки уулын әштеке миндирип алыш, Кудайдың таягын таянып, Египет јерине парган. Каан Кудай Моисейге айткан: Египетке јетсен, Менинг саа салыш перген кайкалдарымды Фараон қааның алдында әдип тур. Мен Фараонның жүргегин катту әдерим; айдарда, ол Израиль жалығын пожодып пербей туар. Айдарда Фараон қаанға айт: Каан Кудай муніип айдып турру: Израил Менинг тун уулым; Мен айдын турум, Менинг уұлымды пожодып пер, ол Маа шүтүп мөртүзин. Сен аны подожып пербезен, сенинг тун уулынды болтүрерим теп айтты теген теп, айт теди. Каан Кудай, Моисейдин карындажы Ааронго көрүний, айтты: ээн јердеги Моисейге уткүй пар, теди. Айдарда Аарон Моисейге уткүй парың, Кудайдың туу деп тууда туштажып, сүрекей сүгүнүп, Моисейди окшоныш алды. Айдарда Моисей Каан Кудайдың не деп айтканын,

каный кайкал эдерге салганын, Ааронго айдып перди. Аның кінде Моисей-бile Аарон экү парып, Израиль уулдарының карыларын, ончолорын јууп алдылар. Айдарда, Моисейге Кудай не теп айтканын Аарон Израилдарга айдып перди. Моисей аа тұра, алардың көзине көрүндире кайкал этти. Ол тұшта калық Моисейдин сөзине пүдүп уктылар. Каан Кудай Израилдардың уулдарына кандій полуп турған шыразын, кынын көрүп турған туру деп, әнгилип пажырдылар. Аның кінде Моисей-бile Аарон Фараонго парып, айттылар: Израилдың Каан Кудай муніцип айдып туру: Мениң әлимди пожодып пер, алар ән жерде пайрам жазап, Маа мөргү этсіндер теген тедилер. Айдарда Фараон каан айтты: ол кандій Каан Кудай? мен Аның сөзин үгүп Израилдың уулдарын Аа пожодып перерге? Мен Израилдың Кудаин пилбессим теди. Алар айттылар: Еврейлердин Кудай писти қычырып алды: писти пожот, мұнаң ўч күндүк полор ән жерге парып, Каан Кудаибиска перү перип, мөргү эдерге, Ол писти кезим-бile, ўлдү-бile қырбазын тедилер. Айдарда Египеттинг кааны айтты: сен Моисей, Аарон, нерек мениң калыгымды ижинен айрып жазыгар? Ар қажыгар парып ижигер иштегер, теди. Ол-ок күнде Фараон иш пашкарып турғандарына јакып айткан: пу Израил калыка салам пербегер, алар, саламды пойлорынан јууп алып, кирпичти этсіндер, мнаң озо канча кирпичтен күнүне әдип турғандар эде, әмди-дее анійда маа әдип турзындар; анан төмен этпесіндер. Алар тезе, чөлөө алыш, қыйғырып, айдып тұрлар: пис парып Кудаибиска мөргү әдедик деп. Айдарда иш пашкаручылар, көрүчилер, Фараоның қажығаны была Израилдарга озогызынан артық уур иш

салып койдылар. Айдарда Израилдар сүрекей уур ишке шыралап, Фараон каанга кирип, айткандар: писке нерек озогузынан уур мындій иш салдыгар; писке сүрекей шыралу уур полуп туре, аа ўзери, писти сокулап турлар, слердинг элге килинчек пөлор тедилер. Айдарда Фараон каан айтты: слер пош жүрүп жазыгар, аның учун слер, Кудайбыска парып, перў перип, мөргү әдедик төп айдып жазыгар. Парыгар! парып, канида салған ижигерди иштегер теди. Израилдар Фараонон чыгарыбыла Моисей-бile Аарон удур туштаган, алар тезе, Израилдардың Фараонон чыгарын саккып турған болгон. Айдарда Израилдар, Моисей-бile Ааронго айткандар: Каан Кудай слерди аның учун көрүп, жарғылазын; слер писти Фараон каанга жаман көргүзүп, писти өлтирзин төп алардың колдорына ўлду пердигер, тедилер. Айдарда Моисей, Кудай жаар полуп, айтты: э Каан Кудай! Сен ненинг учун пу калыкты андый түбеке түжүрдин? Мени нерек Израидарга ійдин? Мен Фараонго келип, Сенинг адынг адап әрмектегеннең бери, Фараон пу Израиль калыгынта жаман полуп, каршыгып туре, элинди корулаир Поинг, корулабадың теди. Каан Кудай Моисейге айтты: Мен Фараонго кандій әдеримди, эмди ол көрзин: колымның күчин көрзө, Израилдарды пожодып перер, колумның күчүнинг поинча, аларды поинның жеринен сыйрып ійер, теди. Моисейге Каан Кудай паза айтты: Мен Каан Кудай-мин. Мен Авраамга, Исаака, Іаковка корүңгеним; Мен ончоо чыдаир Кудай-мин төп аданип көрүңгеним; Кааны-мин деп аданип аларга билдирибедим. Каан Кудай Моисейге айтты: Фараон каанга кирип айт: Израил уулдарын Египет жеринен пожодып чыгар, теди. Моисей Каан Кудайдың

алдына түруп, айтты: мна Израил уулдары Сенин сөзинди уқпай турганда, эм менин сөзимди Фараон каан угар пиدير? Мен тезе чокол тилдү эдем, теди. Каан Кудай Моисейге айтты: мна Мен сени Фараонго Кудай әдип турум. Аарон карындажынг сенинг пророгынг ползың, Мен саа не деп айтсан, сен Аарон карындажынга айдып турарзың, ол Фараонго айдар, Израил уулдарын Египет јериненг пожодып перzin деп; айдарда Мен Фараоннынг јүргегин катту эдерим; ол тужунда Мен кайкалдарымды, пилдини Египет јеринде көп көргүзерим. Фараон слердін укпаза, Мен көлымды Египет јерининг ўстүне тұжүрерим, Египетке улу жарғы тұжүруп, черү калыгымды Израил уулдарын Египеттен чыгарып аларам; ол тужунда ончо Египет калығы Мени Каан Кудай теп пилерлер, теди. Айдарда Моисей-бile Аарон Каан Кудайдын қаніда эт тегени-бile эттилер. Кудай Моисей-бile Ааронго айтты: Фараон слерге айтса: пилди әдигер, ол әмезе, кайкал әдигер тезе, сен Аарон карындажынга айдып пер, таяғынды Фараоннын, анын күлдарынынг көзине көргүзе јерге ташта; айдарда ол жылан полуп кубулар, теди. Моисей-бile Аарон, Фараон каанга келдилер. Кудайдын айтканы-была, Аарон таяғын јерге таштаиры-была, түрү жылан болуц, кубула берди. Айдарда Фараон каан обузун эдеечи кижилерин јууп алыш, айтты: мунін слер таяғыгарды јерге таштап жылан әдигер, теди. Айдарда алар таяктарын јерге таштаиры-была жыландар полуп јиріндан жаттылар. Айдарда Моисейдин жылан болгон таяғы алардын таяктарын јок әдип жип ійди. Же Кудайдын айтканы-была, Фараоннынг јүргеги жимжабай, Израил әлин пожодподы. Каан Кудай Моисейге айтты: таяғынды тудуныш, тандагы күн,

Фараонның келеечи јерине парып, судың јакаазына тур; ол аа келзе, сен айт: Еврейдердинг Каан Кудай саа айт-теп айткан, Менинг элимди пожотсын, алар Мaa, ээн јерге парып, шүтүзиндер тегеним, је сен эмдигеे јетре сөзимди укпай турунг теген теди. Је Кудай мунин айдып туру: пу менинг колымдагы таяк-была, пу суды согуп ійзем, ол кан полуп турабаар, палыктар ончозы өлүп калар, сулу өзбөктөр јидыир, Египет кижилери јуду су ичерлер теген, теди. Каан Кудай Моисейге айткан: Аарон карындашынга айт, ол парып, таягы-была аладынг суларын, қандідаа суларын, согуп-салзын, айдарда, Египет јерининг қандій-даа сулары кан полуп калар, теди. Айдарда Моисей-бile Аарон, Кудайдын айтканы-была кылышылар. Ол оқ күнүнде Египет јериндеги ончо сулары кан болуп ағып турды. Айдарда сулары јыдыш, Египет калығы ичелбей, сүрекей суузап, шыралап јүрдилер. Су таап ичели деп, јерказын турдыдар. Айдарда-даа Фараон Кудайдын күчүне пүтпей, јүреги катту болды. Анын кінде Кудай Моисейге айтты: парып Фараонго айт: Каан Кудай мунин айдып туру: Менинг элимди пожодып пер; алар Мaa шүтүп, мөргү этсіндер. Сен аларды пожотпос ползон, мна, Мен пашкарып тургар элиннинг ончозына, јеринге, неле сударынга пакалар толтуарым. Айдарда алар айлыгарга толуп, поигардынг коинягарга кирип турарлар; паказы јок қандій даа немен куру полбос теп, айткан теп айт, теди. Анын кінде Моисейге, Ааронго паза айткан: таягынды тудунуп алыш, Египет јерининг неле сударына сок, айдарда суларынан пакалар падышпай чыгып, айлдарына, неле немезине толор теди. Аарон таягын тудунуп па-

рала, сууларга сокты, айдарда суларданг ааи јок көп пакалар чыгала, Египеттинг јерин пүркөп, аилдарына кирип толо берди. Айдарда Фараон аргазын таппай, Моисей-бile Ааронды кычыртып алала, айтты: пакаларды менинг јеримнен, элимнен кедери этсин теп, Каан Кудайга менинг учун мөргүгер. Айдарда Израил калыгын пожодып передим, алар парып, Каан Кудаина мөргүзиндер теди. Айдарда Моисей айтты: пакаларды јок ползын, јангысلا суларда ползын теп, слердинг ончогор учун Каан Кудайга мөргүирге маа öин айдып пергин теди. Фараон айтты: тандагы күнүнде, теди. Моисей каручап айтты: сенинг сөзин-бile анида полор, сен айдарда, Израилдин Каан Кудаиндій, кандій-даа Кудай јок туру теп, шилерзинг теди. Моисей-бile Аарон, Фараоннинг чыгала, Кудайга мөргүди. Айдарда пакалар јок полуп, јангысла суларда пар полды. Андій-даа ползо, Фараоннынг јүргеги катту полуп, Каан Кудайдынг сөзин тоободы, укпады. Айдарда Каан Кудай Моисейге айтты: Ааронго айт: таягы-была јерди согуп ійзин, айдарда јердин тоозынынг пүдүп, көп кыл-томоноктор учун чыгала, аилдарына толо-берер, аларга эрик пербей, жип турар. Жаландагы, ўйдеги малдарын-даа, элиндее јигилеп, јерине толо берер теди. Моисей-бile Аарон Кудайдынг айтканы была кылындылар. Айдарда кыл-томоноктор сүрекей көптөп, Египет јерине толо-берди. Је Фараоннынг јүргеги катту полуп, Кудайдынг сөзин тооп укпады. Айдарда Каан Кудай Моисейге айтты: эртен эрте турup, Фараонго пар; ол су јаказына парар, сен аа айт: Каан Кудай мунинп айдып туру: Менинг калыгымды пожодып перзин, алар ээн јерге парып, Маа шүтүп мөргүзиндер; аларды пожотпозо, Мен

алардың јаткан јерине, кижилерине толзын теп, јійгек чымын түжүрүп, малын, кижилерин, не пүткенин јиди-рерим. Израил элимнинг турган јерине андый чымындар толтырабассым. Мунаң көрө Мени ончо јердин Каан Кудай теп сен пилерзин теп, айт теди. Је Фараон-ның јүргеги јимжабай, катту полды. Айдарда Каан Кудай канійда айткан, анида этти, Айдарда, јок јерден јийгек чымындар Египет јериндеги кижиле-рине, неле малына, неле пүткенине, јерине сыра-лып, јигилеп тура берди. Айдарда Фараон аргазы тап-пай, Моисей-бile Ааронды қычыртып алып, айтты: па-рып, пу Египет јеринде Каан Кудайга перў перип мор-гүгер теди. Моисей айтты: мунан ўч күндүк полор әэн јерге парып, Каан Кудайдың айтканы-была, перў перип мөргүйдик, теди. Фараон айтты: слерди, рак әэн јерге парып, перў перерге пожотпосым; рак парбай, Каан Кудаигарга менинг учун мөргүгер теди. Моисей айтты: мна мен сененг чыгып Каан Кудайга мөргүин: айдарда јеек чымындар таңда слер-ден кедерлеп паарлар. Је, Фараон, эм мекелейтен јанынды ташта теп, айдала, Фараоннот чыгып, Кудай-га мөргүди. Айдарда, Моисейдин мөргү сөзин Кудай угуп, јеек чымындар јок полуп пардылар. Је, Фараон кааның јүргеги јимжабады, Израил калыгын пожотподы. Айдарда Каан Кудай Моисейге айтты: парып Фараон-го айт: Каан Кудай муніип айдып турү: Еврейлердин Кудай айтты деп: Менинг калыгымды пожот, алар Мaa мөргү этсіндер; Менинг калыгымды пожотпой, тудар ползон, мна, Каан Кудайдың колы сенинг элинге, неле малдарынга кара палу түжүрер. Израил калыгыма түжүрбессим, аларды корулаирым; алардың неле бары-

наң пирзи-дее өлбөс теди. Каан Кудай каніда айтканы-была, әртегизи күн анійда этти. Айдарда, Египет кижилерининг неле малы қырыла берди, Израил калығының пир-дее малы өлбөди. Айдарда Фараон, Израилдардың малынаң өлди-мине теп пилерге, кижилер ійди. Алар, парып, көрөлө, Фараонго келип айткандар: алардың кандій-даа малынаң өлгөни јок теп айткандар. Іе Фараонның јүргеги јымжабады, Израилдарды пожодып пербеди. Каан Кудай Моисей-бile Ааронго айтты: кемегениң күлинең колдорыгарга толо уушташ алыш, Фараонның, аның кижилерининг көзине көргүзе, брё тенгере-јаар чачып ійгер; айдарда Египет јерининг пар поина тоозын толып, элининг, малының көстөри ууруп палулаир, теди. Моисей-бile Аарон Кудайдың айтканы-была эттилер. Айдарда Египет элининг обызынду камдары, көстөрин көрөлбей, кармадап јүрдилер. Фараонның јүрегин катту эдерим деп, Каан Кудайдың айтканы-была катту полуп укпады. Каан Кудай Моисейге айтты: эртен эрте туруп, Фараонго көрүнүп айт: Еврейлердин Кудай муніцип айдып турғанда калығымды пожодып пер, алар Мaa мөргү әдип шүтүзіндер. Эмди дезе Мен сенинг јүрегинге, кижилеринге, элинге неле палуларым тійдирип палуладарым; јердин пар поинда Мaa тен, Мендій Кудайдың јогын анаң көрө пилерзинг. Саа, элинге колым тійдирзем, сен эли ғ-бile пу јerde јок полор эден; је, Мен сени аның учун коруладым, сенинг боинча күчимди көргүзей деп; Менинг адым ар јerde јарлалзып теп. Сен дезе поо јеттире Менинг калығымды пожотпой, карашу полуп турун; мна, Мен тандагы күннүн шу киреезинде пу Египет јерине јурт төзөп турғаннаң бери, андій сүреен болбогон мөндүр түжирерим, айдарда јалаңдагы

малыгар айлыгардагызы-даа қырылып өлөр. Кудайдың сөзине пүтпегендерине андій-ок полор теди. Кудай Моисейге айтты: колунды тенгере брё тут; айдарда Египеттин жерине, не парына сүреен мөндүр түжер теди. Моисей Кудайдың айтканы-была анінда этти, айдарда Египеттин ар жерине, не парына сүреен мөндүр, арасында от түжүп, ағажын, өлөнгин, малын, кижилерин қырган; жаңысلا Израилдардың жаткан Гесем тел жерине түшпеген. Айдарда Фараон кижи іип, Моисей-бile Ааронды қычырып алыш, айтты: эмди тура мен Каан Кудайдың алдында килинчек эттим. Каан Кудай чындык, мен элим-бile шурулу-мин; менинг учун Каан Кудайга мөргүгер: пу мундій түбекти тоқтотсын, мен слердин әлигерди пожодоин, теди. Моисей айтты: мен городтоң чыккан боинча Каан Кудайга мөргүирим; айдарда пу түбек тоқтоир: мұнаң көрө сен билерзин: пу жер, Кудайдың жери теч теди. Моисей городтоң чыккан боинча Кудайга мөргүди, айдарда түбектү суреени тоқтайды. Же Фараон каршуланып, Израил қалығын пожотподы. Каан Кудай Моисейге айтты: Мен Фараонның жүрегин, аның әлиниң жүрегин аның учун катту эткеним, аларға күчүмди, кайкалымды көргүзейн тел, Мени Каан Кудай тел уулдарына, уулдарының уулдарына, мундій көп кайкалдар эткенимди куучиндал жүрзин тел, айткан тен айт теди. Моисей-бile Аарон Фараонго айттылар: Еврейлердин Каан Кудай муніип айдып турған: Менинг алдында паза қанча кирелү јобожыбай жүрерзин? Маа мөргү әдип шүтүирге қалығымды пожотпой жүрерзин? тел айт теген. Сен Менинг қалығымды пожотпозон, эртен пу кирееде, сенинг ар жеринге апсандар түжүрерим, алар жерининг пар поин пүркеп, не путкенин түгезе жири теген

теп айдала, Фараоннинг чыкты. Айдарда Фараонның кулдары айттылар: ол писке канчазына түбек түжүрүп кыйнаир? Израил калыгын пожодорго керек; алар па-рып, поининг Кудайна мөргүзиндер. Египет јери ўреп, эли кырылып турганын көрбөй турун-ба? теп, Фараон-го комыданып айттылар. Айдарда Фараон Моисей-бile Ааронды ойто кычырып алыш, айтты: кажыгар параттан эде, парып Кудаигарга мөргуп шүтүгер, теди. Моисей айтты: пис ончобис, јааны јажыбис-была, не турган малыбыс-была парадыбыс; пис анда Каан Кудаибиска пайрам јазап, пайрамдарыбыс, теди. Айдарда Фараон айтты: мен слерди пожодкоим теди. Палдарыгарды нерек кожо алыш пааррга туругар? Слер анаң ары ка-чар сагыш пар тур; јангыс-ла эр кижилер паазындар теп айдала, аларды Фараон чыгара сыйбырып ійди. Ай-дарда Каан Кудай Моисейге айтты: таяның-была јерди сок, айдарда пу Египет јериине апсандар түжүп, аны пүркеп, не пүткенин јизин теди. Моисей Кудайдың айтканы-была, аніида этти. Айдарда күн чыккыш јаны-нанг јаан салкын келди; салкын-была пулут чылап ап-сандар келип, Египет јериине түжүп, јerde не пүткенин жип турды. Айдарда Фараон, Моисей-бile Ааронды па-чымдап кычырып алыш, айтты: мен Каан Кудаигардың, элигердин алдында килинчек эттим. Слер эмди пир кат-тап менинг учун Каан Кудайгарга мөргүгер, Ол менен пу мундый ёлумди кедери этсин теди. Моисей Фараон-ноң чыгала, Кудайга мөргүди. Айдарда күн падыжы јанынаң улу салкын түжүп, апсандарды көдүрүн алыш парды. Је Фараон Израил калыгын пожодып пербеди. Айдарда Каан Кудай Моисейге айтты: колыңды тенгере ѡрө көдүре тут, айдарда пу Египет јеринде сүреенду

караны полуп, эли кармадап жүрерлер теди. Моисей Кудайынг айтканыбыла этти. Айдарда сүреендү караны полуп тура парды. Египеттинг кааны эли-бile ўч конок тёжёгинен турбай жаттылар. Израил калыгынынг аилдарынын ичи жарык поинча турды. Фараон Моисей-бile Ааронды кычырып алыш, айтты: парыгар, палдарыгарды алганча; Кудаигарга мөргүгер; малдарыгар мунда турагалзын, теди. Моисей айтты: пис малыбисты алганча парып, Кудаибиска мөргүйдик, теди. Айдарда катту жүректү Фараон айтты: менен кедери пар! менинг көзиме көрүнбе! Кажы күн менинг көзүмди көрзөнг, ол күндеölөрзинг теди. Айдарда Моисей айтты: сенинг айтканынгбыла полгой; эмди мен сенинг жүзүндиди көрбөссим теди. Каан Кудай Моисейге айтты: Мен Фараонго, анын элине, журтаган јерине, паза пир түбек түжүрерим; айдарда алар слерди Египет јеринен пачымдадып чыгара сыйырар, теди. Каан Кудай айтканыбыла этти. Түн ортозында, Египет калыгына сүреендү түбек түжүп, Фараоннынг тун уулы öлө берди, ончо Египет кижилерининг тун уулдары кырыла-берди, не малдарынын паштамызыдаа кырылды. Айдарда Египет калыгы сүрекей ачүрканып, сыктажып, ійлажып турдылар. Фараон аргазын таптай, ачуурканып, ол түнде Моисей-бile Ааронды кычырып алыш, айтты: менинг элимнинг ортозынанг канча барыгар, нени алайн тегенигерди алганча кедери чыгыгар, теди. Айдарда Египет калыгы, Израил уулдарын пачымдадып, түнү-бile Египет јеринен чыгара сыйырдылар. Айдарда Израил кижилери не парын, малынынг ончозын алганча түнү-бile Египет јеринен кочүп чыктылар. Каан Кудай алардынг алдынанг түште пулут пакана полуп көрүнүп,

түнде от пакана полуп јол паштап јўрди. Ол шулут түште, түнде канар паштанып паргандар, Израилдар аны эечип айрылбай јўрдилер. Каан Кудай Моисейге айтты: Израил уулдарына айт: алар Кызыл-талайдынгjakазына токтоп одуланзыдар. Катту јўректў Фараон айдар: Израил уулдары эен јерде азып јўрўлер тири. Мен Фараоннынг јўрегин катту эдерим, айдарда ол Израилдардын кіининең некеп келер. Мен, айдарда Фараонго, анын черўлерине канійда эдеримди көргўзерим; Мени чин Каан Кудай тен, ончо Египет калыгы шилер теди.

Фараон каан, алты јўс талдама абрашу, ончо черўлери-бile, аларды пашкарган шїлери-бile Израил калыгын некеп келген. Айдарда Израилдар аларды көрёлө, Моисейге юндонып айткандар: Египет јеринде сўбгўбисти салар межик ѡюн педе? Пис эен јерде ўлдунинг мизинең ёлўп, мында јадаттан турубис деп. Айдарда Моисей айтты: корукпагар, цек сананып туругар: Каан Кудай слерди каніида аргалаганын, Египет калыгына не полорын көрёригер; пистинг учун Каан Кудай аларды ёнгип салар. Анын кіинде слер Египет кижилерининг јўзүн көрбоссеер теди. Моисей Каан Кудайга мөртүди. Кудай айтты: таяғынгды кўдурўп, талайды сок теди. Моисей Кудайдынг айтканы-была этти. Айдарда Кызыл-талай эки пашка пўлўнип, эки јаны ту-дій полды, тўби кургац, тажы, кумагы калды. Айдарда Израилдар кургак јер-бile паргандій, малын алганча Кызыл талайды кечип чыккандар. Ол тужунда Израилдардын кіин јаны кўс ётпес карангы полуц, Фараон черўў-бile тудулуп тургандар. Израилдардын алдын Кудай јарыдып, талайды кечкен. Фараон паштаган Египет черўў-бile Изра-

ил калыгын некеп, талайга киргендер. Алар талайдың ортозына једери-бile, Кудайдың айтканы-была Моисей талайды таягы-была согуп ійерде, талайдың суу ойто пиргиp, Египет қааның черүүн көмө пазып ійген. Израил калыгы, су полбөй, ол јанындагы қырына чыгып паргандар. Эртенинде талайдың саинда Египет кижилерининг өлүк јатканын көрүп, Израилдар Каан Кудайды мактап сарнагандар.

Калың черүүн кайтарып,

Каан Фараон некеп келген эде.

Кара јаңду каан Фараон

Калың суулу талайга түшти.

Израиль калыгын мензинип келип,

Изи тунуп, талайга түшти.

Јерге пазып келгендій,

Јелигип Израилдар кечип чыкты.

Египтер некеп келгендер эде,

Едип албай қырыла-берди.

Катту јүректү Фараон каан,

Кара санаң некеген эде.

Каан Кудай күч полуп,

Калың черүүн јок этти.

Кудайга јаңдаган Израилдар,

Кудайды мактап сарнадылар.

Күдүлүп талайдан чыгагеле,

Кубуксуп Кудайды мактадылар.

Кудайдың кулу Моисей пророк, Кудайдың айтканы-была, сүреендү кайкал эдип, Египет элине он кыял јеттирген. Кара јаңду Фараон каан эли-бile көрүп турup, көрбөгөндій полуп турган. Кудай аларга күчүн көргүскен; је алардың јүргеги катту полуп,

Кудайды тообой тургандар. Эң калганчызында Кудай аларды кааны-была черүүн Кызыл-талаидын түбине түжүрүп ійген. Кудайга пүдүп, јандаган Израиль калыгын, Кудай, паштап алыш, аларды пайтак, пайлых јерге јуртатты. Алар анда кара јангдуларды, Кудайдын айтканы-была, јуулап, кырып, јерин, не барын энчиленип алгандар.

Эм калганчи чакка јеттире, ак јангдулар көптөп, кара јангдулар астап туарар. Эмди ак јангдулар, кажы-даа каандардын јуртында пар полуп көптөп туру.

VIII. СИНАЙ ТУУДЫН ПАЖЫНДА МОИСЕЙГЕ, КААН КУДАЙ ЖАРТЫ ТАШКА ЧИП, ОН САЛЫМ САЛЫП ПЕРГЕНИ.

Богъ даетъ Моисею на Синаѣ десять заповѣдей, написанныхъ на каменныхъ скрижаляхъ.

Моисей паштаган Израиль калыгынын Египет јеринен көчүп ўчүнчү айдын јанызында, Синай теп, тууга јеткендер. Алар ол эен јеринде јўртаирга керегелерин тууларга јуук тургускандар. Айдарда Моисей Синайдын тууна чыккан, анда Кудайдын ўнү угулуп, Моисейге айткан: Израил уулдарына јарлап айт: Мен Египет калыгына не эткенимди слер көргөнигер. Мен кангереканадына салыш алыш јўргендій, слерди Поюма алыш јўрүп келдим. Эмди Менинг сөзүмди угун, салымымды чек тудуп јўрүгер. Ончо аймактанг талдан алган энчим полугар. Јердинг ончозы дезе Меніи; слер абысту јуртым, агару элим болорыгар. Пу айткан сөзүмди

Израил уулдарына айткын теди. Айдарда Моисей Кудай-дың не төп айтканын Израилдың калыларына јарлап айдып перген. Айдарда Израил калыгының ончозы јаныс ўн-біле айткандар: Каан Кудай не төп айткан, аніда кылышып, созүн угуп јўрерик тедилер. Калыктың сөстөрүн Моисей Каан Кудайга жеттирип айдып перди. Моисейге Каан Кудай айтты: мына Мен калың пулуттунг поинда полуп, саа келерим, Мен сенинг-бile эрмек-тешкенимди калық угуп, саа качан-даа пүдүп јўрерлер, теди. Айдарда Моисей Кудайдың айтканын калыкка јарлап айдып перди. Анын кінде Кудай Моисейге айтты: парып, ол калыкты арулайгеле, айт: алар пүгүн, таңда кіимдерин јунуп, арулап алзындар, ўчүнчү күнге пелен ползындар; ўчүнчү күнүнде Каан Кудай калыктың көзүнчө Синай туудунг ўстүне түжер; туудың эдеги-бile айландра мешелеп чіпп сал, алар анаң ажыра пас-пазындар, тыжында турзындар. Чіктен ажыра пазып, тууга тійгеннинг кажызы-даа блүмге перилер; кижи колы ол тууга тійбезин; тійген кижини, таш-пыла согуп, ѡл-түрзин, ол эмезе саадак-пыла адыш салзын. Мал-даа пол-зо, кижи-дее ползо, түрү калбазын. Сыбысының ўнү токтоң, пулуп туудаң кедери көчүп парғанда, айда-рда, алар тууга чыгаин тегени, чыксын теди. Анын кінде Моисей туудаң түжүп келип, калыкты ару-лады, алар кіимдерин јунуп алдырар. Айдарда Мои-сей калыкка айтты: ўчүнчи күнге пелен полугар, алган кижигер-бile көжө конбогор теди. Ўчүнчү күннүнгэрте-нинде, Синай туудунг ўстүнде сүреендү түнерик түжүп, сүреендү јалкын јалып, тенгере күркүрец, сүреендү сы-бысының ўнү угулды; айдарда одуда отурған калық сүрееттип, тыркырап турдылар; айдарда Моисей Каан

Кудайды уткуирга калыкты одуларынаң алып чыгып, туудың эдегинде турдылар. Синай туудың пар пои түдүндөнгө, от жалып турды. Каан Кудай тезе ол оттын поинда полуп түшкен. Анаң чыгып турган түдүн, кемегеденг чыгып турган-дій полгон; туудың пар пои сопсылып турган. Сыбысқының ўнү там жаандап турган. Моисей әрмектеп турды. Каан Кудай каручап айдып турды. Каан Кудай Синай туудың пажына түжүп, Моисейди туудың ўстүне қычырды: айдарда Моисей туудың пажына чыкты. Каан Кудай Моисейге айтты: туудан түжүп, калыкка айт: Каан Кудайды көрөдик теп, ичкерлебегер; анійса, слерден көп кижи öлө бербезин, теп айт, теди. Каан Кудайга јууктап турганabyстар аруланып аларга керек; анітпаза, Каан Кудай аларды қырып салар теди.

Моисей Каан Кудайга айтты: калык пу тууга чыгып полбос, Сен тезе писти чеберлеп, айтканзың: пу тууды айландра чіип салала, агару эт тегензинг, теди. Айдарда Каан Кудай Моисейге айтты: пу туудан түжүп парала. Аарон-была ойто чык. Абыстар-была калык Каан Кудайга чыгарга ичкерлебезиндер; Каан Кудай аларды қырып салбазын, дели. Моисей туудан түжүп, Кудайдың айтканын калыка айдып перди.

Каан Кудай Моисейге мындій сөс айтты: Египет жериндеги шыралу иштү ўиненг чыгарып алған сенинг Каан Кудаинг мин: жүзүмнинг алдында Мененг öскө күдайлар саа полбозын теди. Паза айтты: не öрө тенгередеги, төмөн жердеги, жердин алдындағы, судагының, кандій-даа неменинг жүзүнүн поинга тургузуп алба, аларға жалбарба; Мен тезе Каан Кудаинг мин, карузып тураттан Кудай-Мин. Адаларының јаманы учун,

үч үйеे жеттире, тört үйеे жеттире Мени јаман көр-
гёндөрдинг палдарын согуп тураттан Кудай-Мин.

Мени сүеесчилерге, салымым-была чекчиленип јүрген-
дерге мунг үйеे жеттире піян эдиң тураттан Мен, теди.

Паза айтты: тегиненг тегин Каан Кудаингның адын
адаба; Аның адын тезе тегиненг тегин адаганды Каан
Кудай сокпойчи таштабас, теди.

Пайрам күнди ару эртиерерге эзенип јүр; жетти күн-
нүң туркунуна иш иштеп, не керегингди эдиң јүр; жеттинчи
күн амыр (суббота) күн, Каан Кудаинга ползын: ол күнде
кандій-даа неме қылышба. Сениң уулың, қызың, кулун,
кул қызың, чарың, кандій-даа малың, кижинг иштебезин,
теди. Алты күннүң туркунуна тезе, Каан Кудай тингере-
бile јерди, талайды, алардың поинда не парын јаяган;
жеттинчи күн Каан Кудай амыраган; мының учун жеттин-
чи күннүндегы пайрамды Каан Кудай алқап, агару эткен.
Ада эненди күндүлөп јүр, саа јакшы ползын тел,
Каан Кудайдың саа перер јerde күндеринг узазын тел.
Олтүрбе. Чайдап полбо. Уурлаба. Йуугунга тögүн ке-
речи полбо. Йуугунның айлын мензинеин тебе, алган
кижизин мензинеин тебе, қыразын, кулун, кул қызын,
чарын, эштегин, кандій-даа малын, јуугунның не-дее
немезин мензинеин тебе, теди.

Айдарда тенгеренинг күркүрегенин, сүреендү отты,
сыбысының ўнүн, тууданг сүреендү түдүн чыгып тур-
танин калыктың ончозы көрлө, жана назып, кедерлең
парып турғандар. Калык Моисейге айткандар: сен поинг
пис-шиле әрмектеш, пис сененг угалы; Кудай Пой биске
әрмектебезин: пис Анаң үгадык тел, өлбөйлдер теди-
лер. Моисей калыкка айтты: корукпагар, Каан Кудай
слерди ченеирге келген, слерди килинчек этпезин тел,

алдыгарда коркүп полуп турзын теп, слерди коркудуп туру теди.

Калыктардың ончозы кедерлөп парып турдылар. Айдарда Моисей Кудайдың турган түнерике кире пазып парды. Каан Кудай Моисейге айтты: Іаков калдыгы Израиль уулдарына муніш жарлап айт: Мен тенгереден түжүп, слерге эрмектешкенимди көргөнигер теп, айтты теп айт. Мениң алдымда поигарга мөнгүн кудай, алтын кудай эдинбегер теди теп, айт теди.

IX. НАВИН УУЛЫ ИСУС.

ИСУСЪ НАВИНЪ.

Кудайдың кулу Моисей олгөн кінде, Каан Кудай Навин уулы Иисуска айткан: Мениң кулум Моисей олди, эмди сен, пу Іордан судың ол јанына Израил әлинди алганча, көчүп кеч, теди; Мен ол јерди Израил уулдарына перип турүм. Анда сениң олор јажына јеттире кандій-даа калыгы саа тығынып чыдашпас теди. Каніш Мен Моисей-бile кожо болгоным, аниш сенинг-бile кожо болуп, сени таштабассым, сененг кеде болбоссым. Тыңғызынып, пек сананып жүр, Мениң кулум Моисейдин кереестеп салыш перген ончо салымдарыбыла чек кылышып, кечеемелдү полуп жүр; анаң әбеш-тее јаза кылышбай жүр. Мна Мен саа не теп айттым; анида пек пол, корукпа, јаныкпа, сенинг-бile Каан Кудай кожо полуп туар: сен канаар-даа парзан, Каан Кудай анда полор. Калыгынның одуу заин жүрүп, жакып айт, жолго азық пелеттеп алзындар теп. Ўч

күннүң кінде, Йордан суудың ол жаңына кечеригер; анда Каан Кудай адаларыгарга перген јерин, слерге эңчилеп перип турға төп, Кудайдың айтқанын Іисус калыгына айткан. Айдарда калық Іисуска каруучап айтқандар: писти нени эт тезен, анінда әдерибис; канаар парыгар тезен, анаар парапыбис, канипп пис Моисейдин сөзүнен чыкпаганық, аніпп сенинг сөзүгнен чыкпай жүрек; канипп Моисей-бile Каан Кудай кожо полуп жүрген, аніпп сенинг-бile Каан Кудай кожо полуп тұрзын, тедилер.

Айдарда, Навин уулы Іисус жонунаң әки мат уул талдаш чыгарала, айткан: слер парып, Ерихон теген городты шинжилеп көрүп келигер төп. Алар парып, шиншилеп көрүп алала, ончо көргөнүн, не полгонын Навин уулы Іисуска айдып пердилер. Айдарда Навин уулы Іисус эртөн эрте туруп, Израилдьың уулдарын алганча, Йордан судың жақызына једип конгондор. Іисус жонуна айткан: эртөнгө пелеттенип, аруланыш алыгар; Каан Кудай тезе таңдагы күн слердин ортогордо кайкал әдер, теди. Аның кінде абыстарға айтты: Кудайдың агару кереес қаирчакты тудунужуп алып, черүдинг алдынаң парыгар, теди. Айдарда, абыстар, кереес қаирчакты тудунужуп алып, калыктың алдынаң озолай пардылар. Айдарда Іисуска Каан Кудай айтты: пу күн Мен Израил уулдарының, ончозының көзүне көрүндире сени мактадып паштаирым; мна Мен озо канипп Моисей-бile кожо полгонымды алар пилгендер; аніпп-ок Мен сенинг-бile кожо полуп турғанымды әмди пилзиндер, теди. Аніпп айдала, Кудайдың агару қаирчагын тудунужуп прааткан абыстарға жақып айт: Йордан суга киреле, токтоң тұрзындар төп айт, теди.

Айдарда, Іисус Израил уулдарын кычырып айткан: мна, Каан Кудаигардың айткан сөзүн угуп алыгар: слердин ортогордо түрү Кудайдың парын анаң көрө пилеригер. Ол Хананея калыгын, Хеттей калыгын, Амморей калыгын, Ферезей калыгын, Гергезей калыгын, Іевусей калыгын слерден сыйбырып ійер теди.

Мна, ончо јердин Каан Кудаиниң агару кайрчагы слердин алдыгардан паштан, Іордан суды кечер, теди. Айдарда калык тыңғызынып алыш, одуларынаң көдүрүлүп, Іорланды кечерге пардылар. Абыстар Кудайдың агару кайрчагын тудунып, калыктың алдынаң озолоп пазып паргандар. Кайрчак тудунган абыстар Іорданың сууна кире пазары-была, Іорданың суу эки пашка пölүнүп, ўстүнү жаны бирю пурулуп турба-барган, алтыгы жаны төмөн агыш, куру саи калган. Калык Іордан суудың ол жанындагы кургак јерине чыккынча, абыстар агару кайрчакты тудунуп, сайдың ўстүнде тургандар. Калыктың кінде абыстар, кайрчакты тудунуп, кырга чыгарда, Іорданың суу кенетін ага-берген. Айдарда Іерихон городтың калыгы Израилдардың аниип кечкенин көрлө, сүрекей сүрееттип, коруқан бойнча, городына кирип, шебеезининг әжигин пöктöп ійгендер. Айдарда Каан Кудай Іисуска айткан: мына Мен Іерихон қааннын элибile слердин колугарга перип турум. Эмди слер күннүң заин пир каттаң городты черүленип айландра пазып жүрүгер, аниип жүреригер алты күнге жеттире ползын. Жеттинчи күннүnde, Кудайдың агару кайрчагын тудунганча озолой пассын, абыстар жетти сыйбыскы алганча парзындар; городты жеттинчизин айландра пазып праадып, абыстар сыйбыскыны коолондырып тартсындар айдарда, кожо жүрген черү-бile калыктар, сыйбыскының

үнүү угулары-бала јаан ўнденип кышкытазындар; айдарда городтынг шибеези, јемирилип, тёзине јеттире оодула берер. Ол чакта черўленген калыктынг ончозы городко туш полгон јеринен кирип паарлар, теди.

Айдарда Навин уулы Іисус Кудайдынг айтканы-была кылнып, калыкты ўреткен. Јеттинчи күнүнде јепсөлдү черўён алганча, городты алты каттап айландра пазала, јеттинчизинде, абыстар сыйбысыны ўндендирип тартарыбыла, Іисус калыкты кайтарып айткан: ончогор кышкытагар теген. Айдарда ончолоры кышкытап іерде, городтынг шибеези јемирип, тёзүне јеттире оодыла-берген. Айдарда Іисус паштаган черў, калык городко тудум јок кирип, кижилерин јааны јажы-была, азраган малы-была јок эдип, кыра кескилеп ійгендер. Анда канча пар алтын мөнгүндерин алала, городты јок эде бортöп ійгендер.

Жерди суды Кудай эдинген,
Иерихон калыгы кырылды.
Таш шибеези одулды, Талаап Кудай талады;
Жерге чаик чыгарбай, Иерихон калыгын кырдыры.
Кара јанду калыгы,
Каан Кудайга каргатты.
Жерге көптöп өспöди,
Жендирип ончозы кырылды.
Кара кылынган калыкты,
Каан Кудай кырдыры.
Кара јанду көптöбözин теп,
Каан Кудай јок этти,
Чалу тудунган кара јандулар,
Чачылып, каны тögүлди;
Орнугуп турган города,
Отко калап кулденди.

Каан Кудай Іисуска айткан: алгыр черүүг ончозын жүуп алғын, Гай јерине паргын. Гай каанын, эли-бile јерин, городын сенинг колунга перип турум; корукпа, жалтанба, Іерихон каанына кандый эткен эден, аніппок Гай каанына эткин, теди. Не турган малын, јөёжөзин ўлежип алыгар, теди. Айдарда Кудайдын айтканыбыла Іисус алгыр черүүненг одус мунг жууп, аларга айтты: Гай каанын эли-бile, городын јери-бile, Каан Кудай пистин колубыска перип туро. Слер Кудайдын айтканыбыла, түнде городтын күн падыжы јанына пашып, жажынып жадыгар. Мен калық-пыла черүленип, городка параин. Алар писти көрөлө, канча пар черүү биле городынан чыгып, пис-пиле жүулажарга уткуй келер; айдарда, пис алардан коркоочи полуп, күн чыгыжы жаар жандыра қачарық, аніип аларды городынан ырадып парапрық; алар писти сыйбырыжып, городын пош саларлар. Айдарда слер, алардынг городтон ыраганын көрөлө, мендей келип, городына кирип жүулап алыгар; анідагеле, городын бортоп ійигер. Айдарда, пис городтынг түдүнүн көрөлө, ойто пурулуп, алар-была жуулажарық, теди. Іисус канида Кудайдын укканын поиньин черүүне айдып перди; алар аніда эттилер, Эртен эрте Іисус, турала, калыгын кайтарып, Гай городына жууктап парган. Айдарда Гай кааны јепселдү черүү-бile городынаг чыгып, удурлажып жуулажарга келген. Айдарда, Іисус калыгын паштац, қачаачы полуши жана полгон. Гай каанынг черүү, алардын качканын көрөлө, городто арткан черүүн кычырып алыш, Іисустынг черүүн сыйбырып, городынаг ырай бергендер. Айдарда жажынып отурган Израил черүү мендей келип, Гай городындагы калыгын јок эде кескилец, не турга-

нын јөөжөзин јүп алгандар. Городын бортоп ійгендер. Гай город күип, түдүнү өрө көдүрүлүп чыгарда, сыйрыжып прааткан Гай кааны черүү-бile ары даа парбай, перидеө келбей, алаң болуп, пулгалыжып туруп койгон. Айдарда Іисус, черүүн кайтарып, ойто пурулуп, Гай каанның черүүн табарып, кескилей перген. Айдарда городты бортогон Израил черүү келип, Гай черүди ортоо қыстап алып, кижи артырабай, јок эде қыра кескилен ійгендер.

Каанын түрүге тудуп алып, Іисуска аккелип пергендер. Айдарда ол каанды агашка илип койгондор. Күн паткан кінде сөбгүн городтың эжигине таштайла, ўстүне таш обоолоп салгандар. Ол боинча ол таш обоо эмдигеे јеттире туро.

Кара жанду қырылды,

Кара жери эен калды.

Кааны паштаган Гай элин,

Каан Кудай қырдырды.

Качып чыкканы јок полды,

Калдыгы калбай қырылды,

Кудайдын колу тың болды,

Кудулуп кижи артпады.

Израил укту Іисус Гай каанын эли-бile јок эде қырганын, эли көп Гаваон городты пактырып, кулданып турганын, Іерусалимның Адониседек-теп кааны угала, сүрекей коркуп, поина јуук турган Эврон јерининг каанына, Лахіи јерининг каанына, Еглан јерининг каанына, черүлерин јүп алып, Гаваон городты эли-бile јүулап аларга маа полуҗарга келзиндер теп, кижилер іип айттырган: ненинг учун, Гаваон кааны эли-бile, Израил уулы Іисуска пагып, кул болуп турулар теп.

Олійген кижилери кайндарга једип айдарыбыла, төрт каан черүүн јепсеп алыш, Адониседек каанбыла јуулажарга пирлежип алыш, Гаваон городтың јанына одуланып тургандар. Айдарда Гаваон кааны Иисуска кижи іип айттырган: пис кулдарынгаң колунгды кедери алба; писти, капшыгай келип, аралап алышгар, писти тезе пеш каан черүленип јуулаирга келдилер, теген. Айдарда Иисуска Каан Кудай айткан: алардан корукпа: Мен аларды сенинг колунга перип турум, алардың жазызы-даа сенинг алдында чыдашпас, теген. Айдарда Иисус алгыр черүүн кайтарып, түнү-бile парала, одуланып турган пеш кааеды чундап алыш јуулаган. Пеш кааның черүү пулгалышып, Израил черүүне пелен кестирип кырдыргандар; арткап черүү качып чыкандар.

Айдарда Иисус пашкарған Израил черүү алардың кінинек некеп, јолой кескилеп паргандар. Пеш каан паштаган кара жанду черүлер, тууларды ажып, түжүп праатканда, алардың ўстүне Каан Кудай тенгереден таштар түжүрүп кырган. Айдарда пеш каан куйга кирип јажынгандар. Израил черүү пеш каанды күйдан чыгарып алыш, Иисуска аккелип пергендер.

Иисус черүүн кычырып алыш, пеш кааның моянына пастырып тургузып койды, аніп пеш каан путка тепсетти, аның кінде аларды Иисус үлдү-бile кезип өлтүреле, пеш каанды, пеш агаапка илдирип койды. Эртегизи күн аларды паа јажынган куина кійдире таштап, уузын таш-пыла пöктöп салгандар, алар эмдигеे јеттире анда јадылар.

Иисус ол-ок күнде Макед каанын эли-бile јуулап, јок эде кескилеп, кааның өлтүрүп салгандар.

Аның кінде Іисус черўүн паштап, Ливна теп јердеги каанды эли-бile јуулап, јок эде кырып, каанын öлтүрўп салгандар. Аның кінде Еглон јерине парып ончозын јок эде кескилеп, каанын кезип öлтүруп салгандар. Газер јерининг кааны черўленип алыш, Лахис каанына полужарга келгенин, черўү-бile ончозын Іисус јок эде кырдырала, каанын кестирип öлтүрўп салды. Аның кінде, Хеврон јерин јуулап, јок эде кырып, каанын öлтүрди. Давир јерине парып, кааны-была элин јок эде кырып салды. Анаң ары Іисус туулар аразындағы, куннұң түштүк јаңындағы турган каандардың ончозын эли-бile јок эде кырып, јерининг ончозын мензинип алды. Аниип аларды ўзе кырагеле, одуланып турган Галгал теп јерине ойто јаңып келдилер, Айдарда іавин теп каан јуугу-была ырагында турган каандардың ончозына кижилер іип айттырган: канча пар каандар черўле-рин јепсеп алыш келзиндер, пирлекип алыш, Іисус паштаган Израил, элин јуулаирга теп. Кара јанду, канча пар каандар, пир полуп, Израилды јуулаирга келип черулендилер. Алардың черўү судың кумыгандій көп полгон. Айдарда Каан Кудай Іисуска айткан: сен алардан корукпа, Мен аларды эртен пу кирееде сенинг колунга перип, Израилдарга кырдырарым теген; алардың аттарының учугун кезип салыгар, абрашарын бртöп салыгар теген. Айдарда Іисус черўүн кайтарып, кара јандуларга полгоотпой келеле, кенетін аларды чочуда табарып, аларды кыра кескилеп ійген. Качып чыканда-рын некеп јок эде, ўзе кырып салгандар. Алар одус пир кааның эли полгон, ончозын Каан Кудай Іисустың колуна перип, кара јандуларды јок эде ўзüp салган.

Одус пир кара јаңду каандар,
Орды сууп эен калды.
Кудайданг кудулган кара јаңдулар,
Күскүн күштың курсагы полдылар.
Кудайга пүдүп јаңдабагандар
Куу сөөктөрү кугарып калды.
Сагыжында Кудайды санабагандар
Сай сөөктöри саилып калды.
Яаячы Кудайды унуткан калык
Јадын јуртary оңуп калды.
Чалуга пажырган кара јаңдулар
Чачылып, каны тöгүлүп калды.
Өлгöни каандыка чыкпады,
Öштү кörмöсkö кул болды,
Казырланып Кудай капчыкты,
Кара јаңдуларды јок этти.
Обузунду көп полгон,
Ончозын Кудай јок этти.
Параанду турган јуртary,
Паргаа пазып тунуп калды.
Пагай јаңду калыктар
Пары јогу јок полды.

X. Т О В И Т Т Ы Н Г Ј Ü Р Ü М Ü.

ЖИТІЕ ТОВИТА.

Товит теген кижи полгон,
Торобос ток полгон.
Аймагы пашкаа олжоо түшкен,

Ассирия јери Ниневіяда јуртаган,
Кудайдың салымыбыла қылышып јүрген,
Кунукандарга біян әдип јүрген,
Андалы аймак Ваал теп чалуга бажырган,
Ак санаалу Товит бажыrbай јүрген,
Јерлү јуртунда турган тужунда
Іерусалимга барып, Кудайга мөргүп јүрген,
Анда тезе Кудай өргөбзи бар полгон;
Адаларыбистинг Кудай теп мөргүп јүрген.
Кол ижиненг өргөзине салып јүрген,
Кой түгүненг абыстарына берип јүрген;
Артқанын садып, азранып јүрген;
Аргазы јокторго полу жуп јүрген.
Ада төрөлүненг кижи алган,
Ак санаалу Анна теп қыс алган.
Калышпай кожо олжоо түшкендери,
Кара жаңдулардың ажын јигендер.
Карапып сүнем біярзыбазын теп,
Кара жаңдулардың ажын Товит јибеген.
Үргүлди жажына Товит пайланып јүрген;
Үстүги Кудайды унутпай јүрген.
Поиның үгүнанг кижи өлгөндө,
Пои колу была сөөгүп тудуп јүрди.
Качып чыкан олжоо кижилерин
Каныгып каан өлтүрүп турган.
Шибееденг, алчыгып, таштан түрган;
Шійдышп сөөктөрін тутпай турган.
Үккан Товит, түнде барып,
Урлап, сөөктөрди тудуп јүрген.
Пежон күннүң бажы теп пайрам полгон,
Пеленденеп Товит аш јазаган полгон.

Товиттың јаныс уулы бар полгон,
Товит уулын Товія теп адаган.
Уулын іип, Товійга айткан:
Угубис јаныс јоктуларга бар, теди.
Парып, аларды јүүп кел, теди;
Пайрам јазап, јыргайлдар теди.
Ійгени барып, јанып келди;
Ійлямзырап адазына айтты.
Пууп ѡлтүрген кижи јадыр,
Пурулу пашкалар ѡлтүрген јадыр.
Аил јанындагы акта,
Аның сөögүн таштап салтыр, деди.
Ачуланып Товит аш јибеди;
Аны, түнде парып, алыш келди.
Өксөп күн чыканча јассын теп,
Өскө туразына акирип салды.
Пар боин жунунуп алыш,
Пайрамга јазаган ажын јиди.
Жерге тіип, күн чыканда,
Жер казып, пелендер салды.
Jaилыш чыкан күн падыш, түн киргенде,
Jaланга сөögүн салыш, јаныш келди.
Айлына кирип жунунбады,
Айлының төзүне амырап јатты.
Jүзүн тоны была јамынбай јатты;
Julu јудун кучук көзүне түжүрди.
Товиттың көзүне ак салыш койды,
Товиттың көзи каранты болды.
Көрүштери Товитты электеп айттылар:
Көптиң сөögүн тудуп, көзү соккор полды, тедилер.
Аилдаштарым мени электеди, деди;

Ачуланып Товит ійлап јўрди.
Андіда ползо кайдаин? теди,
Ада Кудаим билгей, теди.
Эмчилерге кёзүн эмдедип јўрди,
Энчў эдип јазалбадылар.
Кунуктуруп эмегени айдып јўрди:
Кудайга јараганың кайда? теди.
Кöпкö біян эдип јўргенин,
Кёзүнг нерек јоголды? теди.
Эмди біяның көрүнүп туро,
Энчў јўрерин? кайда? теди.
Ачулу Товитка ачу кожулды,
Айланып албай, ійлап јўрди.
Кöоркій Товит ійлап јўрди,
Кёзүнинг жажы тёгүлүп јўрди,
Ачуланып Товит Кудайга мөргүди:
Ар килинчегим учун сокпо, теди.
Эен кёзүн-бile маа көргүн, теди,
Эткен килинчектерим учун сокпо теди,
Кöп айдып мөргүп турды,
Кёзүнүң жажы тёгүлүп турды.
Мундый ачуга каніип чыдаин? теди,
Мунан тынымды алғын, Кудаим, теди.
Электедип кижее айттыргынча теди,
Эдим јерине табышсын теди.
Кудайга мөргүп, ійлап турды,
Кунугуп јўргүнче өлзём жакшы теди.
Теренг ачуумнаң пожоткын, Кудаим, теди,
Тенгереде мени јуртаткын, Кудаим, теди.
Олўм сураган Товит айдынды:
Ос поима не килебедим? теди.

Гавайлга берген мөнгүним пар эде,
Каирчагына сал тен перген эдем.
Товит уулын кычырып, айтты:
Товія! эңчым алар уулым, ук теди,
Олзём сёögүмди тудуп сал, балам, теди,
Öрө Кудайга мөргүп jүр, балам, теди.
Эненди кунуктуруп таштаба, балам, теди,
Эркеледип сени азраган эде, балам, теди.
Боингның жажынга күндүлеп jүр, балам, теди,
Болгоонып жакшынды жеттирип jүр, балам.
Эненди ачуландырба, балам, теди,
Эмчегининг сүдүн эмгөнзин, балам, теди.
Сен, уулым, эненди упутпа теди,
Сени ичинде алыш jүрген теди.
Коногы једип энен кечириле берзе,
Кожо жаныма салып кой, балам, теди.
Кары жажынг жеткинче, балам,
Каан Кудайды унуппа, балам, теди.
Салымын Аның пуспа, балам, теди,
Сагыжында килинчек этпе, балам, теди.
Жажынга чыны была кылынып jүр, балам,
Жамандардың жолу была jүрбе, балам, теди.
Жажуурup jүргендерге біян эдип jүр, балам,
Жайнап jүргендерден jүзүнди пура тутшагын.
Ас таа ползо. біян эдерге корукнагын;
Карамзыйбай біян эткени туза полор. балам,
Караны таамаа түжүрбес, балам, теди.
Аймагы пашкаданг кижи алба, палам,
Ада тёрөлингнен алғын, балам, теди.
Бистиг угубис пророктонг эде,
Бис тезе пророк уулдарынан эдек.

Ар чайдамнаң чеберлениң јүр, балам,
Ајиктанып полгооп јүр, палам, теди.
Колун чылаткан јалчының јалын,
Кондыrbай перип тур, балам, теди.
Менинг салымымды унутпа, балам,
Мензинип јүргегине салынып јүр, балам.
Кересеc сөзүмди унутпа, балам,
Керегинди Кудай берер, балам, теди,
Адалу уулду ійлажып турды,
Анда тургандары даа ійлажып ок турды.
Товит уулына эңчизин беренин теп,
Товія теген уулына айтты:
Он талант мөңүним бар эде,
Оны Гаврій уулы Гавайлга берген эдем.
Ол Гавайл Мидія теген јerde јадыр,
Он талант мөңүним анда теди.
Жоксырадык теп корукпа, балам,
Жоголбогон јёбжөн көп теди.
Килинчектен коркуп, качып јүрзен,
Кінде полор јёбжөн көп полор, балам.
Кудайдан коркуп паайланып јүрзег,
Кудулбас јёбжөн көп полор, палам, теди.
Адазына Товія каручап айтты:
Айтканың была қылышып јүрерим.
Ол мөңүнинг салган кижинги билбессим,
Оны кайдан мен табарым? теди.
Адазы Товійга пичигин берип, айтты:
Анар паар кижи таап ал, балам, теди.
Баар кижининг јалын мен берерим,
Бажым түрүде парып мөңүнүн ал, деди.
Адазынаң Товія алкыш алыш,

Аргыш педреп, айлдарга парды.
 Айдарда Товійга удур кижи туштады,
 Аның ады Рафаил теп Ангел полгон,
 Аны Товія Ангел теп пилбекен полгон,
 Аргыжым полуп Рагаа баразың ба? теди.
 Ангел Товійга каручап айтты:
 Анаар паар жолды мен пилерим.
 Менинг-бile сенинг Гавайл теп карындаш пар,
 Мен аның айлына түжүп јүреттөн эдем, теди.
 Аа тура Товія Рафаилга айтты:
 Адама парып айдаин, поо саккы теди.
 Адазы Товит угагеле,
 Аны пери кычыр теди,
 Товія аны кычырып келди,
 Токтобой Ангел једип келди.
 Угунг кем? теп Товит сурады,
 Угу аймагынгды угаин теди.
 Ангел каручап Товитка айтты:
 Аナンій угунаң сенинг карындажың мин теди,
 Угу јакшының калдығы турун,
 Уулым была кожо пар теди;
 Пирге јүрүп, парып келерге, канча алазын?
 Пир драхмадан қүнүне переин теди.
 Экүдинг керегигерге једер полор теди,
 Эзен јүрүп келзегер, кожоин теди.
 Товія жолго керегин пеленде аларда,
 Товит, шу кижи биле кожо пар, теди.
 Тенгередеги Кудай јолугарды алказын теди,
 Темежип Ангел кожо јүрзин теди.
 Жаш уулан шійдынып јүре перди,
 Жанажып Ангел кожо парды.

Энези Анна Товитка айтты: Эрке уулыбисти нерек ійдин? теди.
Колубистинг тайагы ол эмес педе? Колтугубистинг шыдуу ол эмес педе?
Эжиктөң чыгып кирер уулыбис эмес педе?
Энчибис алар уулыбис ол эмес педе? теди.
Күрентиктинг чөбү ползын мөнгүнүн! теди,
Күчү јашту уулыбыска тенгешпезин, теди.
Кудай јажыбыска једерин писке перген, теди,
Кунугуп аштабай пис јүрерик, теди.
Товит эмегенине каручап айтты: Томылып ійлап күнүкпа, теди.
Алар ойто јанып келер теди,
Айлына суузак јанаар теди.
Эки көзүнг көрөр теди,
Эрке уулынга сүгүнер теди.
Уулыбыска төзе јол паштаган,
Улу Кудайдынг Ангелы теди.
Токтодып Товиттын айтканы была,
Токунап Анна ійлабай отурды.
Азарий была Товий конолгоо јеттилер,
Ағын сулу Тигр теп өзөкө јетти.
Анда турган јаан балык
Аңзынып, Товийды јударга турды.
Айдарда, Товийга Ангел айтты:
Анаң корукпа, тудуп ал, теди.
Аны Товий тудуп алды,
Алчыгып судаң өлтүрүп алды.
Ангел Товийга айтты:
Аенүн ичин јарып-ій, теди.
Аның өдүн, јүргегин, шуурун ал теди,

Аларды таштабай алыш жүр теди.
Палыгын, пыжырып, жип алдылар,
Паар жолы-была жүрүп-ійдилер.
Рага теген жерге жууктап келдилер,
Рагуилдың журтуна шыкадып келдилер.
Айдарда Товійга Ангел айтты:
Аилга жедип, Рагуилга түжүп конолы.
Аның Сарра теп қызын саа қудалаин:
Аның не бар әнчизин саа буюрган.
Аның адазы сениң угунг-была жаңыс теди,
Аның балазы ақ санаалу жақши теди.
Рагуил Моисей салымына каршу қылышынбай,
Ыразы пашка аймакка палазын пербес теди.
Саа палазын Рагуил сүүмзинип перер,
Сарраны саа алкап перер теди.
Айдарда Товія Ангелга айтты:
Азарій карындаш! мен уккан әдем:
Аны жетти кижее жеттире перген теген;
Алардың ончозы тоинда өлдү теген.
Ада әнениң жаңыс уулы әдем,
Аніида мен өлбөйн теп, коркун турум.
Алар, мениң өлгөнимди укса,
Ачуга чыдабай жаянга түжерлер.
Менен пашка алардың уулы јок,
Мениң ачуума қалып, алар өлөр теди.
Алар өлзө, менен пашка уулы јок теди;
Аймагы пашкалар сөбөгүн таштап салар теди.
Айдарда Ангел Товійга айтты:
Аданың айткан сөзүн ундуц ійдин бе?
Аймагы пашкадаң қижи алба теген әмес пиде?
Алганың бойның угүнгнаң болзын теген әмес пиде?

Санаган сагыжын^г была полбозын, Товій,
Сарра алган кишин^г полоры салымду.
Элленген көрмөстөн^г корукпагын,
Эңчитип полбой кача-берер.
Пүгүнгү түнде Сарраны саа алкап^т перер.
Пуур была јүректи пеленде алгын;
Орун салган аилга уюктаирга кирзен,
Отту көмүрге шуур была јүректи салгын.
Анын^г јыдына чыдабай, качып паар,
Айдаң^г качип, ойто келбес теди.
Орунга алганын^г была кожо јадаин тезен,
Озо паштап Кудайга мөргүгер теди.
Jaалып јарыка туулганнын^г пери,
Jaжын^г јўрер алганын^г ползын теген теди,
Корулап слерди Кудай аргалаир теди,
Корукшагар слер көрмөстөн^г теди.
Сен Сарранын^г аргазы полорын^г теди,
Сенин^г-бile ол кожо јуртун^г паар теди.
Анаң^г чыкан палдарлу полорзын^г,
Алганын^г была сүгүнүп јўрерзин^г, теди.
Ангелдан^г Товія угалеле,
Аайланып Сарраа сабыла перди.
Экү пазып Рагуилдын^г аилына јетти,
Экүди уtkуп Сарра эзендежип турды,
Аларды кычырып, аилына аккирди;
Адазы Рагуил эзендежип сурады:
Кайдан^г јўрген карындаштар эдегер?
Кандій укту кишилер эдегер?
Ол экү каручап, угун айттылар:
Олжоо түшкен Неффалим укту-мин, теди.
Пуурсал Рагуил эмегенине айтты:

Пу улан Товит карындашыбыска чырайлаш теди.
Аніип Рагуил эрмектенегеле,
Айлап алардан сурап турды:
Төвіт теген кишини пилеригер бе?
Товит тезе пистинг карындашибис эде, теди. ||
Алар Рагуилга каручап айттылар:
Айлында Товит амыр эзен тедилер.
Товія аа тура айтты:
Товит менинг адам теди.
Товит менинг адам теп айдары была,
Товійдың мойнынан Рагуил кучактап ійлай перди.
Угу жакшының уулы, Товія, теди,
Улу Кудайдың алкыжы ползын теди.
Экү угужуп ійлажып турды,
Экүдүн жүргеги пилижип, ійлажып турды.
Адамның көзү јоголды теп, Товія айтты:
Аргазын таптай ійлап калды, теди.
Аны Товійдан Рагуил угагеле, то әздешнэ
Анаң артык ачуланып, ійлай берди.
Алган кижизи Една угагеле,
Ачуланып, кожо ійлажып турды.
Сарра палазы угагеле,
Саназы кунугуyp, ійлап-ок турды.
Конугар теп, аилчыларына айдала,
Кой ѡлтүрүp, Рагуил ал жазады.
Аш јиирден озо Товія Ангелга айтты:
Азарій карындаш! Сарраны кудалаш теди.
Ангел Рагуилга куда сөзүн айтты;
Аніида Рагуил угагеле, Товійга айтты:
Менинг баламды саа перерге молжилган,
Менинг ажымнаң ичиp жигер теди.

Товія Рагуилға айтты: мен аш јибессим теди,
Торт айдыжып сөс пүтпейчи јибессим теди,
Айдарда Рагуил Товійга айтты:
Аны әмди-ок алғын, онг колыңға тут теди.
Сен аның карындажызың, ол сенің теди,
Слерди пуурсак Кудай пашкаар теди
Сарраны Рагуил қычырып алагеле, айтты:
Саа Товія алганың ползын теп, перип турум.
Мна Моисейдың салымы-была перип турум,
Мна адангың жұртуна алып пар теди.
Една әмегенине Рагуил айтты:
Единип паланды алып кир теди.
Анда орун жазап, төжөк сал,
Анда Сарра сакып отурзын теди.
Әнези Сарраны юдинип парды,
Әкү ійлажып аилга кирдилер.
Әкүлеп орун жазап, салып койды,
Әкү кезеке ійлажып отурдылар.
Әнези балазын әркеледиц айтты:
Әрке балам, ійлаба! теди,
Јер тенгеренинг Кудай саа алқыжын берер,
Јerde жүрер жүрүмінг кубатылу полор, балам, теди.
Күн кечкирип, аш жиген кінде,
Күйү түшкен Товійды Сарраның ўине кидирди.
Отту көмүрге палық пууры-была жүрегін салды,
Орунды айланға пазып түдедип жүрды.
Жеткер көрмөс чыдабай, качып чыкты,
Египет јерининг ўстүнү жаңына качып парды.
Асмодей көрмөс ойто келбес эдиц,
Ангел аны анда пуудап салды.
Рафаилдың сөзин Товій әзеп алды,

Рагуил балазы, төжөгүннен^{Текст} тур, теди.
Экү Кудайга мөргүйли теди,^{обо шакырыш төрт}
Экү поибисти Кудай корулаир теди.^{Ч. адама}
Экү Кудайга мөргүйгеле,^{жакын аз-жас мың}
Энчү јадып, уйуктай перди.^{Ониң күнделігінде}
Пүдүнбей Рагуил јаяан касты,^{жәдиди наңда}
Пу түнде өлө берзе, пелен полор теди.^{Сабак}
Эртен Рагуил јанып келди,^{шаштыл виа}
Эмегенине келип айтты:^{шешіл көңіл}
Эки палабыс эзенбе, көрөргө керек,^{тұнда}
Эмеген, кул кызынғы ійе бер! теди.^{білес}
Эки сананып, сакып отурды,^{шыныл шыныл}
Энчү кулу эжигин ачып кирип, көрди.^{до әдә}
Энчү кулу ойто јанып келди,^{шыныл сабак}
Экилези эзен уйуктан јадыр, теди.^{шабын}
Кудайды алқап, Рагуил айтты:^{шакырыш төрт}
Кудаим Сен, алкалузын! теди.^{шебіл нүсде пек}
Кубуксуп Кудайды алқап турды,^{шебіл әзес}
Кубуксуп эмди јыргал әдедим, теди.^{шебіл пәнн}
Ончо Ангелдар, Агарулагар Сени алказын! теди,
Ончо јаягандарын^ш Сени алказын! теди.^ш
Сенинг талдан алгандарын^ш Сени алказын.^ш
Сен мени кубуксудуп, улу біян әттин.^ш
Э Башкаручи Кудаим, алкалузын!^ш
Эки јаныс палабисти энчү журтатқын,^ш
Алар јүрер јажына кубуксып сүрүнзин,^ш
Аларга улу біянын^ш полуип турзын,^{білес деңгел}
Јаяан казып, пелендерген полгон,^{шнидеј төш}
Јалчыларын айдып, пектедип салды.^ш
Он төрт күнге Рагуил той-јазады,^{шабын төш}
Он төрт күн эрткінче менде јүрүгер теди.^ш

Аларга· кап орто не барын энчи әдип перди,
Артканын пис ёлгөн кінде аларзыгар теди.
Азарій карындаш теп, Товія айтты:
Алаттан мөңунди Гаваилданг алыш кел теди.
Аның поин тойго қычырып кел теди,
Ажы-түзубистанг жижип тойлозын, теди.
Азарій парып, пичик периц, мөңүнин алды,
Анаң Гаваилды алганча тойго келди.
Кубуксуп тойлоп жыргадылар,
Кудайды алқап мактадылар.
Товійдың тоолу күндери ѡдо перди,
Товійдың адазы ійламзырап, саккып жүрди.
Энези Товійдың ійлап айдып жүрди.
Эрке палам, кайда жүрүң не? теп ійлап жүрди.
Көзүмнинг оды, палам теди,
Көзүме көрүнзенг палам, теди.
Эмегенине Товит айтты: токто, ол әзен теди.
Эмегени Товитка айтты: сен тым отур теди.
Пашырkap сен маа айтпа теди,
Парган палам ёлгөн полор теди,
Энези јолго чыгып, саккып жүрди,
Эки көзи жаштанып, көрүп отурды.
Эңирге жетре курсак јибей жүрдү,
Эки көзининг јажы төгүлүп отурды.
Тоолу той күни једип келди,
Товія кайназына айтты:
Артык күн мында жүрзем,
Ада әнем ійлаир теди.
Алғаным алыш јанадым теди,
Алкыжың перип, пожоткын теди.
Айдарда Рагуил Сарраны алқап перди,

Ар јёөжөзиненг тенг ўлежип перди.
Аніип ок кулдарын ўлеп эңчилеп перди,
Арткан кулдары поинда турагалды.
Алтын мөңгүнүн тенг ўлежип перди,
Азраган малын аніип ок ўлеп перди.
Ада эненге јанып пар, палам, теди,
Алган малдарынг айдал пар теди.
Öрө тенгередеги Кудай слерге полуышын теди.
Өлөр күнүм јеткинче слерди көрүп јүрзин,
Каин ада эненди күндүлеп јүр, палам,
Качанда ползо, угуп кубуксун сүгүнүп јур.
Палазын Рагуил оқшонып алды,
Парган јуртуң кежикту ползын теди,
Энези Эдна ійлап айтты:
Эки палам эптү јүрүгер теди.
Экүге Кудай алкыжын перzin,
Эки көзүм палдарынгды көрзүн.
Мна саа паламды перип турум,
Мыны сен эш әдинип чеберле.
Аны сен ачұландыrbай јүргин,
Анынбыла эптү нак јүргин теди.
Кудайды алқап, Товійга айтты:
Кунуктыrbай јеринге јеттир теди.
Аттанып Товія јүре пёрди,
Алган эңчизин айдай перди.
Алган јёөжөзин јўктеп алды,
Ада төрөлүне јанып ійди.
Не немези әзен келди,
Ниневіяга јууктап келди.
Рафаил Ангел Товійга айтты:
Рада озолоп паралы теди.

Сарра сонғыбыста калзын теди,
Саадабай кінибистен јеткейле теди.
Пачымдап айлынга паралы теди,
Палыктың өдүн пелендең ал теди.
Адана једип, эзендешсен, теди,
Аның көзүне палык өдүн сүртүп-ій теди.
Жолго чыгып Анна, көрүп оттурган,
Жоксынып уулына ійлап турган.
Кожо парган иди озо көрүнди,
Коолынып Анна туруп койды.
Эки көзү чаттаپ Анна, көрүп турды,
Эки кижи келип јатканын көрүп алды.
Анна кире јүгүрүп Товитка айтты:
Азарій была уулыбис једип клаат теди.
Уткуй Анна јүгүрүп парды,
Уулының мойнынан кучактай алды.
Эрке паламды көрдүм теди,
Эмди өлзөм-дее, кем јок теди.
Энелү уулду ійлажып турды,
Экү әжик ачып, кирип келди.
Адазы Товит удур келди,
Аптыгып уулына удур јигылды.
Адазын јерге јеттирбей, Товія каап-алды,
Адалу уулду кучактажып ійлай перди.
Азраган јаңғыс уулым теди,
Арынып сени сакқыдым теди.
Товія палык өдүн пелендең алды,
Товиттың көзүне сүртүп ійди.
Көзүн Товит артып ійди,
Көзүнүң ағы түжүп парды.
Товиттың ўстүне јыгыла, адазы ійлай перди,

Кудайды алкап, Товит айтты:
Кудаим, Сен алкалузынг теди.
Кöзи ярып Товит кубуксуп турды.
Кöп айдып, Кудайды алкап турды.
Согорын мени соктынг теди,
Сонында маа пиян эттинг теди.
Эмди Товийды кörүп турум теди,
Эки кöзүм ярыды, Кудаим теди.
Кайкал полгонын Товия адазына айтты:
Каан Кудайдынг полуушканын айдып перди.
Неле малын айдап, Сарра келип јат тешти,
Ниневия городко јууктап келди тешти.
Уккан Товит уткуп парды,
Уткуй туштап алкыжын перди.
Кубуксуп Товит, эзенбе, балам? теди.
Сени писке iйген Кудай алкалу теди,
Сенинг ада энең алкалу ползын теди.
Ниневиядагы тörögönдöр јуулуп келди,
Неле полгонын угун, Кудайды алкады.
Jetти күнге jetтире Товит той јазады,
Jetти күн эрткинче јыргап турдылар.

* *

Товит, уулын кычырып алыш, айтты: кожно jürüp келген нököрүнгнинг јалын перерге пелеттеп ал, палам; јалына ўзери кожуп перерге керек теди. Товия айтты: Адам, алыш келген jööжүмнинг јарымын даа перзем, маа комыдал полбос теди; ол тезе мени амыр, суузак саа акелип перген; алган кижимди-дее кörмөстöг айрып, алган; алattan möнгүнимди Гавайлданг аккелип перген, сенинг-дее козүндиги ол јаскан теди. Öбögön тайтты: aa

анида перерге керек теди. Обөгён, Ангелды қычырып алыш, айтты: алыш келген јоёжөргөрдин јарымын алыш, аммын жан теди. Айдарда Ангел, әкуди кижилдерден кедери қычырып алыш, айтты: Қудайды алқап жүрүгер; Аны мактап жүрүгер, Аның улуун пилигер. Ол слердин учун не эткенин ончо кижилерге куучындан алдын жүрүгер. Қудайды адынаң адап мактап жүрүгер. Қудайдың бійанын тұжүгүнүп, жарлап жүрерге жарамыкту, слер аны мактап жүрерге жалкуурбагар. Кааның жажытуун чеберлеирге жарамык; Қудайдың эткен шайанын жарлаирга мактулу. Жақшины қылыныш жүрүгер, жаман слерге кадылбас. Иштин жарамығы: орозолон жүрери, ағы была қылышары, біян эдери теди; карамдаш алала, көш шайан эткенинен: ас-тәа ползо, ағы-была тапканың жарамык теди. Алтын жууганынаң шайан эткени жақшы; шайан тезе өлүмнен аралаш алар, ар килинчегин арулаир; ағы-была қылыныш, шайан әдеечининг жүрүми узаир теди. Килинчектулер поиның жүрүмин өштүп жадылар. Слерден нениде жажырбассым: Кааның жажытуун чеберлеирге жарамык; Қудайдың иштерин жарлаирга мактулу теди. Сен поинг, сенинг келдин Сарра Қудайга мөргүген тужунда мен слердин мөргүш айткан сөзүгерди Агарудың алдына жеттирип эзеткеним. Сен Товит, Өлғөндөрдинг сөбіктөрин тудуп турганында, мен сенин биле кіжі полгоным теди. Сен жазаган ажын-да жибей, жалкуурбай, жақши қылынганың менен жажырбаган; айдарда мен сенинг биле кіжі полгоным теди. Пу күндерде сени, Сарраны-да әмдезин теп, мени Қудай ійген теди. Аниип Товитка айдып, ўредип айтты: мактулу Агарудың алдына көдүрүлүп чығын турган, агару кижилдердин мөргү сөзүн Қудайга жеттирип турган жеты Аниип

тегдардын пирзи-мин: Рафаил тепе Ангел мин теди. Айдарда Товит уулыбыла сүрееттип, јерге јузүнен жыгылдылар. Айдарда ол Рафаил Ангел аларга айтты: корукпагар, амыр слерге полор, качаннан качанга Кудайды алкан јүрүгер. Мен тезе поим күүним-бile келген эмессим: Кудаистинг күүни полуп келгеним. Мунын поинча качаннан качанга Аны алкан јүрүгер теди. Канча күн слерге көрүне јүргеним, анча күнгүн туркунына кожо јүруп, аш жибей јүргеним, мени аш жип јүрү теп көргөнигер; слердин көзүгерге анида көрүнген. Емди пу поинча Кудайды мактап јүрүгер. Мен тезе мени ійгеннинг Поина ёрө чыгадым. Не полгоннын ончозын книгее пицип салгын теп айдала, көрүнбей калды. Ол поинча алар Каан Кудайды, Анын агару Ангелин, анын каніда көрүнүп кылынганын, Кудайдын улу шайан эткенин пицип, куучундап айдып, јарлап јүрдилер.

XI. КУДАЙ САНААЛУ ДАНИИЛ ПРОРОК.

БОГОЛЮБИВЫЙ ПРОРОКЪ ДАНИИЛЬ.

Кир теп қаанын тужунда Даніил теп пророк полгон. Каан аны ончо нааиларынаң артык сүүп јүрген. Айдарда ол Даніил қаан тергезинде јүрген. Ол тужунда қаанын турган јери Вавилон городында полгон; ол городто кара јандулардын тургускан Виль теп чалу пар болгон; анызына бргёө эдип тургузала, анын ичине ол чалуды тургузуп салгандар. Ол Виль теп чалуга күннүн заин перү перип тураттан полгондор; күннүн заин

јиirmе кемдю шудайынг кулурнаң аш јазап, аның
өргөзине ақирип, алдына салып түргандар; аа ўзери
төртөн кой өлтүрүп, эдин пыжырып салаттан полгондор;
анаң өскө алты кемдю арыкы салаттан полгондор.
Каан чалуды күндүлеп, күннүнг заин, парып, мөргүп јүр-
ген. Даніил күннүнг заин чын Кудайга мөргүп јүрген.
Айдарда каан Даніилга айткан: сен Виль теп кудайга
нерек энгилип пажыrbай јүрүн? теген. Айдарда Даніил
айткан: аның учун мөргүбей јүрүм, ол кижининг колу
эткен чалу, көрмөстиң јүзүнү. Мен тенгере-бile јерди
яаяган, ар јerde пар полуп, ончо тындуларды пашка-
рып турган түрү Кудайга мөргүп турум теген. Айдарда
каан Даніилга айтты: сен Виль теген кудайды, түрү
эмес теп санап турунба? Сен көрбей турунба, пир күн-
нүнг туркунуна канчадаң ичиp јип турганын? теген.
Айдарда Даніил күлүмzренип айткан: Каан! поинды
мекелетпе: ичи палкаш, тыжы јес, ол качандаа немe
јибеген, ичпеген, теди. Айдарда каан, сүрекей чугулдац,
камдарын қычырып алыш, айткан: пу күннүнг сайн эр-
тен перүди ол Виль теп Кудай јип турганынмаа јартын
айдып пербезегер, блöригер, теген. Слердин айт-
каныгар чын полгыдій ползо, Даніил өлөр теген. Ай-
дарда Даніил айтты: сенинг айтканын-была полгой,
теди.

Катты палдарынан пашка камдар јетон кам полгон.
Каан Даніилды алганча, Виль теп чалу турган өргөө
парган. Айдарда камдар каанга айткандар: сен, Каан,
пу пелендеген ашты, аракыны Виль кудайдынг алдына
поинг салып кой: анiип салала, эжигин јустүгүн-бile
печеттеп сал, эртен келип көр; айдарда јигенин,
јибегенин көрөрзин, тедилер. Виль чалу јибеген пользо,

пис өлгөик, јиген ползо, төгүндеп айткан Даніил өлзүн тегендер. Аниип айдала, камдар өргөөдөн чыгып, јанып шаадылар.

Каан алардың чалуга пеленdegен неле ажын, аракызын чалудың алдындағы турган столго салып койды. Камдардың айлынан јерди јулкумдал, казып эткен чеен бар полгон, ол чеен Виль теп чалудың столының алдында чыгытту полгон. Каан-была Даніил аны полгообогондор. Даніил ол өргөөнинг ичине күл чачып салды. Камдар озо күндеги јангынча, катты палдарын алган-паа чеенинг ичи-бile түнде келип, столдың алдынан чыгала, салган ажын, аракызын ичип, јип түгезеле, јанып паргандар. Каан, эртен эрте турун, Даніилды алганча, Видың өргөөзине парган. Эжигин көрөлө, каан Даніилга айткан: өргөөнинг пчеди пүдүнбө? теди. Даніил айтты: пүдүн теди. Айдарда, эжикти ачары-была Каан кыйырып айтты: э Виль кайракан: сен улу кудай турун; пу остолго толо ашты түгезе јидин, теди. Айдарда Даніил күлümзренип айтты: мының ичиндеги истерди көрзөн: пу кемнинг истери? теди. Каан, полгооп көрөлө, айтты: көрүп турум. Эр кижинип, ўй кижининг, палдардың истери јадыр теп айдала, сүрекей жаныгып, айтты: камдарды полдары-была, кадытарын, кижилер, парып, алып келзиндер, теди. Айдарда, парган кижилер ончозын каанга алыш келдилер. Айдарда Каан аларды јурты-была ончозын јок эдип кырып салды. Ол Виль теп чалуды, өргөөзи-бile Даніилдың колуна перди. Айдарда Даніил чалуун, өргөөзин јок эдип, соодуп салды. Сонгунда, ол өргөөнинг ордында, Вавилон городында жаткан кара јандулары, кер јылан уяландырып, азырап, аны кайракан теп, пажырып јүргендер;

айдарда каан Даніилга айткан: мына пу ичиp јип турү, эм аны түрү кудай эмес тен айдарзыңба? Ол түрү: көрүп турунгба? аа пажыр теди. Айдарда Даніил айтты: мен чын Каан Кудайга пажырып јүрүм, ол тезе түрү Кудай тен айдала, айтты: пу кер јыланды менинг табыма салып пер, мен аны ченеп көрөин теди. Каан айтты: сенинг табынг ползын теди. Айдарда Даніил кара-гайдың санзызына ўс кожуп, паза кыл кожуп, кайнадала, јумактаپ ол кер јыланың уузына кіидире таштап перген. Айдарда, ол кер јылан, јиген поинча, аа тура бло берген. Аа тура Даніил айтты: мына, слердинг ага-ругар! теди. Аның кінде кара жандулар јуулужып алыш, Каанға айткандар: сен Даніилдың сөзүн угуп, Виль теген кудаibisti јок эдин салдың, камдарыbisti јок эдин өлтүрүп салдың; эмди Вилдың ордуна турган кер јыланыбысты өлтүртүп салдың: писке Даніилды пожодып пергин, пожодып пербезенг, пис сенинг поинды өлтүредик тедилер. Айдарда Каан, калыктан коркуп, Даніилды аларга чыгарып перген. Кара жандулар Даніилды пуулап алыш, азрап турган арсландардың орозына таштагандар. Айдарда Даніил, Каан Кудайды қычырып, мөргүп јаткан. Арсландар аа тійбей, жалганчып јүргендер, Анда јетти арслан полгон. Ол арсландарга кара жандулар аш пербей, ачыркадып турган полгон. Анда Даніил алты коноктың туркуна, аш јибей, ачка јаткан. Ол тужунда Кудай санаалу Аввакум теп пророк пар полгон. Ол аш кезип турган кижилерине азық алыш праадарда, Кудайдың агару Ангелы туштап айткан: пу азыгынды, арсландардың орозында јаткан Даніилга апарып пер теген. Айдарда Аввакум айткан: э Кудайдың агару Ангелы! мен арсландардың јаткан ороны качан даа

көрбөгөнім теди. Айдарда Кудайдың Ангелы, Аввакумың төбө чачынан тудуп алып, арсландардың жаткан ороның жаңына апарып, тургузуп койды. Айдарда Аввакум күйгүрлөп айтты: Даніл! Даніл! Кудай саа азық іеберди: алып жи теди. Айдарда Даніл Кудайды алқап айтты: э Кудаим! Сени суүген мен кулунды унұтпай, эзен алдың тег айдала, ажанды. Ангел Аввакумды колунан туткан поинча, қыразына жеттирип салды. Жеттинчи күнүнде, Каан ачурканып, Данілдың сөбугүн көрөргө арсландардың орозына келип көрди: айдарда Данілдың түрү оттурғаның көрөлө, кый салыш айтты: э Данілдың Каан Кудай! Сен улу Кудай, Сененг босқо улу Кудай жоқ теди. Аніип айдала, Данілды арсландаудың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Б. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— В. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Г. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Д. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Е. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Ж. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— З. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— И. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

— Ж. мұздар шаяннан —
— Айдарда Данілдың сөбугүн көрді: айдарда Данілдың орозынан ғанағырып алала, аны пурұлаган кара жаңдуларды ол оро төмөн таптаирыбыла, арсландар, ўзе соқулад, жигилеп ійдилер.

Библиясында түштік мәселе мендердің көзінде олардың Күннен азаға да жалғасып калады. Библияның түркес түсінгенде оның көзінде олардың мәдениетінде салынғанында

Нравоученія при чтенії библейскихъ повѣстований.

**БИБЛІЯДАГЫ КУУЧИМДАРДЫ КЫЧЫРГАН
КИНДЕ ЖАКШАА ЎРЕДИП АЙДАР СОСТÖР.**

Къ статьѣ 1-й.

За все созданное должно благодарить Бога.

Неле яаялганның учун Яячы Кудайга алкыш жеттиерге керек.

Ак жаңду карындаштар! Слер Кудай жаңыс деп пилип жазыгар. Неле немени Адалу, Уулду, Агару Тынду жаңыс Кудай яаяган деп пилип жазыгар. Ненидеे көрзобис, мұны Кудай пистин учун яаятан төп сананып жүрелдер.

Кара жаңдулар тезе јерди, суды, отты әслү төп аларга перү перип, мал таип, чачылга чачип, пажырып яадылар; алар бойлорын яаяган Кудайды алқабай яадылар. Слер, карындаштар, алардың пирзи полбогор; алар тезе чын јerde Кудайга каргадар, күйүп ўчпес отту талайга таштадар. Кудай тезе кара жаңдуларга, килинчеги аруланбагандарга учу јок кынды пелендей салган. Чын јerde алардың андій кынанғ чыгары јок төп слер-дее пилип жазыгар. Чын јerde јайучи Каан Кудай айдар: Мен слерге әнг паштаап тенгере-бile јерди яап пердим; Мени алқабай слер аларды Кудай единип нерек алқадыгар? тезе, кара жаңдулар кандій кару айдар? Мен слерге јарық яап јарыттым, Мени алқабай, негерек јарыкты Ульген Кү-

дай теп, пайтал-была кара башту кой таип јазыгар? тезе, кара жандулар не кару айдар? Мен слерге јердин суун, шаалтын талайлар салдым, алардын сууларына палыктар жаяп салдым, Мени алкабай, талайларды, сууларды Кудай эдинип, негерек перү перип јазыгар? тезе, кара жандулар не кару айдар? Мен слерге чачар ўрендү өлөндөр, эмелдү, жилемкету агаштар жаяп пердим; Мени алкабай негерек тууга, јерге аш перип пажырып јазыгар? тезе, кара жандулар не кару айдар? Мен слерге јерди, јарыдар күнди, айды, тенгеренинг коинин кееркедер јылдыстарды жаяп пердим; Мени алкабай, аларды кайракан тен негерек пажырып јазыгар? тезе, кара жандулар не кару айдар? Мен јер ўстүне неле кыймыктаир түрү тыңдуларды слерге жаяп пердим, Мени алкабай, јер биле сууды негерек күндулен, мал таип јазыгар? тезе, кара жандулар не кару айдар? Жайучи Каан Кудайга не тен каруун айдарлар?

Айдарда Каан Кудай айдар: Мененг кеде парыгар! каргышка қалган кара жандулар, үчнен отту таамаа түжүгер, анда слерге ий, сыгыт, тиштынг қыдирты ползын, тиир.

Къ статьѣ 2-й.

**Послѣдствія грѣхопаденія прародителей для потомства ихъ.
Разъясненіе словъ обѣтованія о сѣмени жены.**

Төс адабистынг қулинчеги палдығына југужуп, кыял болгоны. Уй кижининг урени деп Кудай сүүлел айткан соззининг учуры.

Карындаштар! кам была тармачаа пүтпегер, сени јазадым тен перер немени јибегер; мұны поинга салынып јүр

теп пергенин салынбагар; сүртүнүп жүр теп пергенин сүртүнбегер. Аңчадала камдаткан этти, чачылганы ичпегер: алар тезе көрмөстинг јилбилү мекези. Көрмөс каніпп јыланга коштонып, Ева-быда Адамды мекелеген, аніип көрмөс кам-была тармачыларга коштонып, көп кижини мекелеп յадыр. Каніпп Адам была Ева Каан Кудайдын јибе теген ағаштынг јилегин јйле, Кудайга каргаткан; аніип көрмөс кирген ағышты јигени, Кудайга каргадар. Каніпп Адам-была Ева јилаңаш полуп уялгандар; анаң артық килинчектү кижи калганчи чакта уялар. Каніпп Адам-была Ева јиргалдурайданг сыйыртып ійлаган; кара жаңду кижилер анаң артық каандыктанг сыйыртып, түгөнбес чакка сүреенду ійлаир. Каніпп Адам была Ева шыралу јерге салдырып, шыралап, ійлан јүргендер, анаң артық Кудай тебес кижи учу јок кында ійлан оттуар.

Карындаштар! Кудай յыланды јаман, јексинчилү ползын теп јаяган эмес; аны ончо тынар тындуларданг сүмелү, көркүлү, јарашиб ползын теп јаяган. Көрмөс анынг учун аны талдал алып, аа коштонгон: кижи аа пүдүп, сөзүн угар теп, көрмөс аа коштонып, кижини мекелеген. Кудай յыланды анынг учун каргаган; сонг көрмөс-пиле пирлекип, кижини мекелединг теп, յылан Кудайга каргадары-была, аа туралы ончо тынар тындулардынг көзине јаман јексинчилү полуп, ичи-бile յыла перген.

Мна карындаштар! յылан Кудайга каргадып, көркүзи јок полуп, ичи-бile јерге յылып, јердинг тоозынын јирилди. Көрмөстинг јилби сбзине пүдүп, Адам-была Ева յылаңаш полды; райданг сыйыртып, шыралу јерде тоозынга пастырып, јер күзелеп, азранып јүрер полды.

Аа ўзери кижи өлгөн кінде сұнезини сүреенду қынду жерге түжер болды. Же андій ползо, улу піянду Кудай кижее карузып, көрмөс копшонғон жыланга айткан: ўй кишининг ўрени сенинг пажынғы оодор, теген. Сен анынг таманына чагарзың теген.

Ўй кишининг ўрени тегени, әлди мөнкү қынаң аргалайтан Кудай Уулы Иисус Христос Кудайды айтканы. Ол сенинг пажынғы оодор тегени, көрмөстин күчүн ырадып, табыландырбас тегени; ўй кижи тегени, Кудайдың Энези Агару Қыс Маріяны айтканы. Кудай муның кінде Пойынг айтканы была көрмөстин күчүн ураадарга, аның табы полбозын теп, пеш мун пеш јұс јыл артық полуп эрткенде, тенгереден жерге түжүп, Агару Қыс Маріяның ичине ўйленип, кижи әдин алышып, кижи эттү полуп, туулган. Кижилерге полоттон учы јок қынды Пойна алышып, крес агашка кердирип, кыйнатырган; әлүп, ўчүнчи күнүнде тирилип турган. Ол әлдин килинчектери учун соктуруп, көрмөстин пажына сокконы пу. Олгөн кишининг сұнезини, чын жерде әлүмтік полбозын теп, Ол крес агашка кере тартырган. Кишининг сұнезини чын жерде мөнкү қында турбазын теп, ол ўчүнчи күнүнде тирилип турган; көрмөстин күчүн ырадып, кишининг сұнезини чын жерде түрү полуп, калганчи чакта тирилип тұрзын теп, ол тирилип турала, төртөн конок жерде јүрүп, бүр тенгередеги каандығына чыккан. Мaa жаңдаган ак жаңдулар каандығыма чыксын теп, олкы йнадып турганда, агару канын төккөн; канымды ичен ак жаңду ончо килинчегинен жуналзын теп. Ол жаңыс айткан сөзі биле көп кижилерди тиргизип, ууру кижилерди жазып јүрген. Мынаң көрө, мени Чын Кудай теп пүтсундер теп, Ол

төнгерее чыгып праадып, айткан: төнгереден шу түүжүп, кижилерди аргалаирга түшкеним: эмди төнгереден паза түшсем, өлгөндөрдин, түрүлердин јаргызын эдерте түжерим, теген.

Карындаштар! ол јаргыда пурулу полуп, кара јаңдудардын турага отко түшпейли теп, Кудайдын салымы была јүрелдер.

. ТӨЛГӨЧИ, ЫРЫМЧИ, КАМ, ТАРБАЧИ.

КАМЫ (ШАМАНЫ) И РАЗНАГО РОДА ВОРОЖЕИ.

Аларга ачу корон полор; аларга тезе көрмөс коштонгон. Каніип јыланга көрмөс коштонып, Адам-была Еваны Кудайга каргаткан, аніип алар көрмөстин сүмези биле көп кижилерди Кудайга каргадып турған. Каніип јылан Кудайга каргаткан, аніип алар пойлорын Кудайга каргадып түрлар. Каніип сылу јараши јылан Кудайга каргадып, ончо тындулардын алдында пагай јексинчилү полуп калган, аніип алар ончо агарулардын, Ангелдардын алдында пагай јексинчилү полдылар. Каніип көрмөстү јылан Адам-была Еваны Кудай јибе теген агаشتын јилегин јидирген, анаң ары Адам-была Ева коронду ачуга түшкендөр. Аніип алар камдаган этти, чачылғыны, шарбадаган сууды ичирип, јидирип, кижилерди пійарлап, очудүп јадылар. Каніип көрмөстү јылун Адам-была Еваны јилбидип, шу агаشتын јилегин јизен, Кудайдый полуп, јаманды, јакшыны пилеригер теп, јидирген. Аніип камдар-была тарбычилар јоболын јазылар теп, көрмөс кирген этти, тарбадаган сууды, чачылғаны јидирип, киже көрмөс уйалындырып јадылар. Каніип јылан

Адамбыла Еваны көотту кубатылу райданг Кудайга сыйырткан, анисип камдарбыла тарбычилар кижилерди тенгеренинг каандыгынаң Кудайга сыйыртып турлар. Канисип көрмөстү јылан Адамбыла Еваны шыралу јерге түжүргөн, анисип көрмөстү камбыла тарбычи кижилерди улу шыралу кынду таамы одына түжүрүп јадылар.

Кам, тарбачи, илбичп, көрмөстинг күлдары полгон поигар, чын Кудай Иисус Христостынг айткан сөбзин уғыгар! Ол айткан: кем кижи маа јаңдаган, ну күчүлердинг кажы пирзин јаманга паштаза, анынг мойнына теерменнинг тажын пуулап, талайдынг терегине түжүрзе јакшы теген.

Карындаштар! Кижини талайдынг терегине түжүрзе, ёлёр эмеспе? кижининг сүнезин отту талай таамаа түжүрзе, кандый полор? Ол анынг качандаа чыкпас эмес пе?

АРУ ЈҮРЕКТҮ.

ЧИСТОТА СЕРДЦА.

Карындаштар! кандийдаа кижини Кудайга јараир илгери јакшaa ўредип јүрелдер; узыбыстанг ар јаман сөс чыкпазын; агару чимде тезе айдылган: уузыгарданг јуду сөс чыкназын, теген. Јүрекибисте Кудайды тудунуп јүрелдер, јүрекибис ару ползо, уузыбыстан јаман сөс чыкпас; андый кижи Кудайдынг агару јажыдын алышарга јарамык полор; Кудай анынг јүргегинде ўйленер; андый кижини Кудай тенгередеги каандыгына кычырып алар; оланда Кудайды көрөр. Кудай тезе айткан: Ару јүректүлөр кежиктү, алар Кудайды көрөрлөр, теген.

Э К И Ж О Л.

ДВА ПУТИ.

Карындаштар! Кижининг јўрери эки ѡол: пирзи сол јанындагы ѡол, пирзи он јанындагы ѡол. Солундагы ѡол кўрмёс паштаган ѡол; анынг была јўрген кижи отту талайга тўжер. Онъындагы ѡол Кудай паштаган ѡол; анынг была јўрген кижи Кудай каандыгына кирер. Каан Кудай тезе айткан: Мен чын ѡол мин, Менинг-били јўре-ри каандыгыма кирер теген.

Къ статьѣ 8-й, о Синайскомъ законодательствѣ.

Синайдагы он салым салып пергенин куучиндаганын кычырган кіинде ўредин айдары.

Карындаштар! пис кара јангдулардій кылынын јўрбенилдер. Кудайдынг салып перген салымы-была чекчиленнип јўрелдер, ол тезе писке салым салып перип, айткан: Мен сенинг Каан Кудеинг мин, Мененг ёскё сенде Кудайлар полбозын, теген. Йайалганды Йайачы теп пажырбай јўрелдер, Кудайды јўрегибиске тудунуп, аны алкап јўрелдер, ол тезе неле јайаганын Поина керектеп јайаган эмес, кижилерге шайлан ползын теп јайаган; эне палазын сүгенненг артык ол кижини сўуп туру. Мынынг тчун пис Кудайды јаантайн сагыжибистаң чыгарбай јўрелдер. Неле немеденг артык Кудайды сўуп јўрелдер, Каан Кудай Йисус Христос айткан: Каан Кудайды пар јўрегин-били, пар тынынг-была, пар салыжынг была сўүгинг, теген. Пис Кудайды анипп сўубей, ёрдегини сўуп, анынг не барына полуп сагыжыбисти

сабылтып јүрзебис, кара јаңдлардың пирзи полуп чын јердеги јарғыда актаниң чыкпас, шуруга каларык. Карындаштар! пис Кудайдың ақ сүрүн көрзёбис, писти аргалап, учу јок кыиннаң пожодып аларга тенереден түжүп мындій кижи полуш јерде јүрген теп сананып јүрелдер. Кара јаңдулар шік туларды, терен сууларды әелу теп күндүлеп јадылар. Пис алардый полбоилдар: алар тезе туга јўрер андарды ту эзинен теп, туга мөргүп јадылар; суга јўрер андарды, тындуларды су эзинен теп, суга мөргүп јадылар.

Алар аніип камдаш мөргүгенде, кижее бичту көрмөстөр камның әлине тіилигин, сагыжына әбеліп айттырчанда, алар чын теп пүдүп јадылар; аніип кара јаңдулар көрмөстиң мекезине кирип, чын Кудайды каршыктырып, карғышка калып јадылар; бис аларга ошкош кылынбаилдар.

КАМ КАМДАДАРЫ—КИЛИНЧЕК.

КАМЛАНЬЕ—ГРЪХЪ.

Карындаштар! слер чын Кудайдың салып перген экинчи салымын пилип јасыгар, ол тезе айткан: поинча чалу этпе, кандійдаа неменинг сүрүн тургуспа, өрө тенгередеги не парына, јер алдының не барына, јер алдын-дагы суулардагызына, аларга пажырба, аларга јалбарба теген. Қудайдың мыніп салып перген салымын јаантай унутпай әзенип јүрелдер.

Кара јаңдулар Кудай көдүруп јадык теп, мал таип турладылар. Алардың мунип кылымып турғанынаң Кудай жексинип түрү. Каан Кудайдаң айдылган сөс пар,

ол тезе айткан: Мaa чуландагы малынг керек јок, эчкининг канын ичеттем пидем, чардынг эдин јитен пидем јалаңдагы, туулардагы малым түм түмен көп, тіитен ползом, алардан тіир эдем, теген,

Паса айткан: агаш чалуун тудунун, Кудай теп аргалабас тögүп қудайларына пажырып јүргендер тенек теген.

Паза кара жаңдулардын оқузунду камдарын, илбичилер, тарбычыларды айткан: мени Э Каан, Каан, тегендери-бile, тенгер нин каандығына кирер эмес. Ада Кудайдынг салганы была қылынган кижи кирер, теген.

Карындаштар! төлгөлөтпей, јарын одуртпай, илбитетпей, тарбалатпай, камдатпай, қандій даа немени төлгөлөнбей јүрелдер, мунынг ончозы көрмөстөнг полотгон; көрмөс андій меке-бile көп кижины Кудайдан ырадып јат. Көрмөстинг үйкузы юк: ол түнү түжү биle кижины аңдал, арслан чилап огуруп јүрер. Пистенг полгой, Кудай санаалу кижилерди көп мекелеген: агару кижилерди көп мекелеген; агару кижилерге Кудайдынг элчизи Ангел полуп көрүнүп, мекелеп јүрген. Кара жаңдулар көрмөскö пелен мекеледип, көрмөскö сүнезининг алдырып турлар. Камдар көрмөстинг айларучызы полуп, көрүп айдып јадылар; алардынг айтканына шүдүп, көп кижи Кудайдан ырап јадылар.

Калганчи чакта өлгөндөрдйнг, түрүлердинг јарғызын эдерге, Каан Кудай Иисус Христос тенгереденг јерге түшкенде, андый кижилерге не теп айдатанын озолот јарлап айткан: ол күнүнде көп кижи Мени, э Каан, Каан, Сенинг адынг адап, айланучи полуп пилип айдыц јүрген эмес пидек; Сенинг адынг адап, көрмөстүдинг көрмөзин чыгарып јүрген эмес пидек теп, айдар. Айдарда Мен айдарым: слерди качалдаа пилгеним юк; мененг

кеде парыгар, јаман кылышын јүргендер, төп, айдарым теген.

Карындаштар! алтын мөңүн јөжёбисти, азраган ма-
лыбисти, кандій даа јердеги не барың Кудайданг ар-
тық сүўп јүрзебис, алар писке чалудың пирзи полгоны
ол. Чалу тезе көрмостинг јүзүни андійга сагыжын сал-
ған кижи көрмөсқö поин перингени ол. Аңиип көрмөсқö
поин перинген кижи көп.

Пир пай кижи полгон, аның жантыс кыс палазы пар
полгон Ол узак ууруп жадала, ёлорине жеткенин пилеле
жантыс палазына акчазын пербей, чазын акчаларын пербей,
чазын акчаларын тирткылаң алыш, кочөзине салыш, жип
отурала, ёлбераң. Паза пир, катыбалазы јок, пай пій
полгон. Акчазын Кудайданг артық сүўп, тату аш јибей
јүрген; ол жаирчакту акчазын кучактаныш жадала, ёлүп
калған. Паза пир черүү пій адын, идин сүрекей сүўп
аларына аштынг татуу была сурап јүреттен полгон.
Аларын кижилерге мактаң, айдың журетен полгон. Ай-
дарда пир Кудай санаалу кижи аа айткан: сен ёлүп,
йрүп калатан адың была идинди негерек сүрекей сүўп
јасын? Ончодоң артық мөңкү Кудайды сүўп, куучиндан
јүрерге керек. сен кижиле көрзөң аа аднан была идин-
ди мактап јүрезинг, теген. Айдарда ол шай айткан: идим
менинг тыным была не шарымды корулап жадыр; адым
мени јуудаң эзен алыш чыккан, теди.

Аның кінде, саадабай, ол шайды ады тееп, тиштеп
тепсеп турарда, или келип, аны-ок туткулаш, ёлтүрүп
салған.

Айдарда аның сөёги кижи шүдүжи јок полгон. Мына,
карындаштар! ады была, иди ол пійтеге чаалу полгоны
шу. Кудайданг айдылып пичилгени пар: Ол тезе айткан;

кижи јер ўстүндеги не пардын ончозын табала, сүнездине ѡаман этсе, аа не тұза шолор? кижи поиның сүнездининг учун не толу перер? теген. Іисус Христос Каан Кудай паза айтканы пар; Ол айткан: Менен артык уулын, қмзын сүүгени Маа јарабас, теген.

Карындаштар! кара јандулардій полбоилдар: алар тезе поиның сүнездине килебей, не парын, палдарын, алған кижизин Кудайдан артык сүүп јадылар. Мұнын учун алар Кудайга јарабай, таамаа таштадар. Кара јандулардың қажылары негеде килебей, Кудайды пар сагыжы была сүүп келип јадылар, аларға тенеренин Каандагы пелен полор.

КАРА ЈАНДУЛАРДЫҢ КУДАЙГА КАРГАДАРЫ.

Нечестивые подвергаются Божию проклятию.

Каан Кудай Іисус Христос калганчи чакта ёлғон биле түрўлердин јарғызын әдип, кара јандуларга айдар: Мен слерди аргалаин теп, тенгереден түшкеним, слер Маа пүдүп, јаңдабадыгар. Мен слердин учун кижи әдин алынып, кижи полуп, јерде одус ўч јил јүрдим. Слер, Менипистинг учун аніип јүрген теп, пүтпедигер. Мен јаңыс сөс-пиле ёлғондерди тиргизип, јоболдуларды јазып јүргеним. Слер Мени Кудай теп санабагар. Мен слерди көрмөскö соктырбазын теп, слердин учун Поимды соктурдым. Слер менинг піянымды керексібей, көрмөскö полуп турагалдыгар. Мен слерди ышын јерде көрмөс кыйнабазын теп. Поимды кынга периндим, слер андій піянымды тоободыгар. Мен слерди

көрмөс колунаң айрып алаңын төп, слердинг учун крестке керең тартырды, мындай піянымды керексибей, көрмөс кынына поигарды периндигер. Слердинчын жерде түрүе ползын төп, мен слердинг учун ўч күн өлүк жаттым. Слерди өлгөнөң ары көрмөс өлүминде полбозын төп, тирилип турғаным. Слер поигарга ки-лебей, көрмөс өлдүнен тыныгарды периндигер. Чын Яргычи Каан Кудай Иисус Христос кара жаңдуларга аниип айдала, айдар: карғышка калган кара жаңдулар, слер жаман кылынып јүргенигер, Менен кеде парыгар, слерге пеленделген түгенбес кынга, тіир.

Инв. № 1601

Болшое втасу приводится в отрывках из писем А.Н. Толстого к его жене Елизавете Фёдоровне Толстой и ее сестре Елизавете Григорьевне Смирновой. В письмах А.Н. Толстого видно, что он неоднократно обращался к Елизавете Григорьевне с просьбами о помощи в различных делах, в том числе и в вопросах воспитания детей. Елизавета Григорьевна всегда старалась помочь брату, но в то же время неоднократно выражала беспокойство за судьбу его сына Николая, который был убит в 1905 году в ходе революционных событий. А.Н. Толстой также просил Елизавету Григорьевну помочь ему в получении места на службе в армии, но это было не всегда возможно из-за политической ситуации в стране. В письмах А.Н. Толстого можно видеть, как он старался избежать конфликтов с властями, но одновременно добиваться своих целей. Елизавета Григорьевна всегда поддерживала брата в его стремлении к общественной деятельности, но при этом неоднократно выражала опасение за его безопасность.